

- Téma:
 - [Práca v EÚ z pohľadu sociálneho poistenia](#)
- Úrazové a garančné poistenie:
 - [Úrazové dávky a koordinačné nariadenia Európskej únie](#)
 - [Dávky úrazového poistenia – 2. časť](#)
- Dôchodkové poistenie:
 - [Hodnotenie doby štúdia na strednej škole na účely dôchodkového poistenia](#)
 - [Uvažujete o predčasnom starobnom dôchodku?](#)
- Nemocenské poistenie:
 - [Dávka nemocenské a samostatne zárobkovo činné osoby](#)
 - [Práca počas dočasnej pracovnej neschopnosti a jej vplyv na výplatu nemocenského](#)
- Lekárska posudková činnosť a nemocenské poistenie:
 - [Vývoj invalidizácie](#)
 - [Nádory pľúc](#)
- Poradňa:
 - [Prerušené povinné nemocenské a dôchodkové poistenie SZČO](#)
 - [Prelínanie povinného a dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti](#)
 - [Pracovný úraz](#)
- Iné:
 - [Pripravujeme 44. Dní posudkového lekárstva vo Vyhniach](#)

Práca v EÚ z pohľadu sociálneho poistenia

Od vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie množstvo Slovákov odchádza z dôvodu väčších pracovných a zárobkových príležitostí za prácou do členských štátov Európskeho spoločenstva. V dôsledku hospodárskej krízy sa však často mnohí z nich po strate

zamestnania vracajú späť na Slovensko. Podobne v letných mesiacoch odchádzajú Slováci na niekoľkomesačné obdobie za prácou do európskych krajín a po skončení letnej sezóny sa vracajú na Slovensko. Migrácia ľudí má vplyv aj na oblasť sociálneho poistenia.

Všeobecne možno povedať, že osoby vykonávajúce zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť v členskom štáte podliehajú právnym predpisom sociálneho a zdravotného poistenia toho členského štátu, v ktorom vykonávajú zárobkovú činnosť, a preto by mali byť v tomto štáte aj poistené pre prípad sociálnej udalosti (napr. nezamestnanosť – evidencia na úrade práce, dočasná pracovná neschopnosť), resp. pre prípad zdravotnej starostlivosti.

Príslušnosť k systému sociálneho zabezpečenia – uplatniteľná legislatíva

Pravidlá určujúce príslušnosť k systému sociálneho zabezpečenia osôb vykonávajúcich činnosť v štátoch Európskej únie upravujú koordinačné nariadenia, nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a jeho vykonávacie nariadenie č. 987/2009, ktoré sú účinné od 01. 05. 2010. Uvedené nariadenia sa vo vzťahu k **Švajčiarsku uplatňujú od 01. 04. 2012** a vo vzťahu k štátom **EHP (Nórsko, Island, Lichtenštajské kniežactvo) od 01. 06. 2012** (ďalej spolu s členskými štátmi Európskej únie označované ako „členské štáty“).

Uplatniteľná legislatíva sa v jednotlivých situáciách určuje na základe všeobecných a osobitných pravidiel, ktoré zabezpečujú, aby osoby pohybujúce sa v rámci európskych krajín z dôvodu výkonu zárobkovej činnosti boli pokryté **systémom sociálneho zabezpečenia len jedného členského štátu** a zároveň vylučujú, aby nepodliehali systému žiadneho členského štátu, prípadne aby sa na nich vzťahovali systémy dvoch alebo viacerých členských štátov, z dôvodu bydliska a zárobkovej činnosti. Tieto pravidlá majú výhradný účinok a tak neumožňujú pracovníkom, aby si mohli vybrať výhodnejší systém sociálneho zabezpečenia, alebo aby počas výkonu zárobkovej činnosti v inom členskom štáte ostali poistení v štáte bydliska. Je možné, že výsledkom uplatnenia pravidiel budú pracovníci pokrytí systémom sociálneho zabezpečenia s menej výhodnými podmienkami, aké sú v štáte ich bydliska, sídla zamestnávateľa, či štátu, v ktorom je SZČO usadená.

Uplatniteľná legislatíva sa **vzťahuje na celú oblasť sociálneho zabezpečenia**, t. j. **na sociálne poistenie** (nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, poistenie v nezamestnanosti, úrazové poistenie, garančné poistenie) a **verejné zdravotné poistenie**. Príslušnosť k systému sociálneho zabezpečenia sa potvrdzuje prenosným dokumentom (PD) **A1** – potvrdenie o právnych predpisoch sociálneho zabezpečenia, ktoré sa vzťahujú na držiteľa. A1 zároveň oslobodzuje klienta od povinnosti platiť príspevky na sociálne zabezpečenie v inom členskom štáte, v ktorom činnosť vykonáva či už dočasne z dôvodu vyslania alebo zvyčajne pri súbežne vykonávaných činnostiach zamestnanca a/alebo samostatnej zárobkovej činnosti. A1 je pre všetky členské štáty záväzný až do doby, kým nebol vyhlásený za zrušený alebo neplatný. A1 nie je pracovné povolenie ani nenahrádza žiadne iné povolenie na výkon zárobkovej činnosti. Nevystavenie A1 z dôvodu vyslania neznamena, že zamestnanec/SZČO nemôžu vykonávať zárobkovú činnosť na území iného členského štátu.

Ak je osoba zamestnaná alebo samostatne zárobkovo činná **len v jednom členskom štáte**, podlieha právnym predpisom sociálneho zabezpečenia štátu, v ktorom činnosť vykonáva aj napriek tomu, že sa jej bydlisko, či sídlo zamestnávateľa nachádzajú v inom členskom štáte. V takýchto

prípadoch sa **A1 nevystavujú**. Výnimkou zo všeobecnej zásady je inštitút **vyslania**, ktorý môžu uplatniť zamestnávateľa aj SZČO po splnení stanovených podmienok. Všeobecne však platí, že vyslanie zamestnanca ani SZČO nemôže trvať dlhšie ako 24 mesiacov. Bližšie informácie sú uverejnené na stránke www.socpoist.sk, *Výkon činnosti v EÚ*, kde sú uverejnené aj vzory žiadostí o vystavenie A1 z dôvodu vyslania. Subjekty uchádzajúce sa o uplatnenie vyslania si musia včas zabezpečiť, aby im bol vystavený A1 pred začiatkom vyslania. Žiadosti o vystavenie A1 sa podávajú príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne (ďalej len „pobočka“), v ktorej je registrovaný zamestnávateľ, resp. pobočke, v územnej pôsobnosti trvalého bydliska SZČO. Ak **podmienky vyslania splnené nie sú**, zamestnanec/SZČO budú podľa všeobecného pravidla pokrytí systémom sociálneho zabezpečenia členského štátu, v ktorom činnosť vykonávajú. V takomto prípade je zamestnávateľ povinný odhlásiť zamestnanca z povinného sociálneho poistenia a túto povinnosť má aj povinne poistená SZČO. O povinnostiach a právach v sociálnom zabezpečení sa informujú zamestnávateľa/zamestnanci a SZČO v členskom štáte, v ktorom činnosť vykonávajú.

Od vyslania sa odlišujú situácie, kedy osoba **zvyčajne** vykonáva činnosť ako zamestnanec a/alebo samostatne zárobkovo činná v dvoch alebo viacerých členských štátoch. Osoba, ktorá má bydlisko na Slovensku, podlieha slovenskej legislatíve ak:

- a) **zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnanec alebo ako osoba samostatne zárobkovo činná** v dvoch alebo viacerých členských štátoch, ak **podstatnú časť svojej činnosti** vykonáva v štáte bydliska, na Slovensku
- b) **nevýkonáva podstatnú časť** svojich činností v štáte bydliska na Slovensku a zamestnávateľ má registrované sídlo alebo miesto podnikania na Slovensku
- c) ju zamestnáva **viacero zamestnávateľov**, ktorých registrované sídlo alebo miesto podnikania sa nachádza **v odlišných členských štátoch** (účinnosť do 27. 06. 2012)
- d) je súčasne zamestnaná na Slovensku a samostatne zárobkovo činná v inom členskom štáte.

Od 28. júna 2012 nadobudlo účinnosť nariadenie (ES) č. 465/2012, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 883/2004 a uplatniteľnú legislatívu v prípadoch súbežného výkonu zamestnania v dvoch alebo viacerých členských štátoch upravuje podrobnejšie. Napr. pri súbežnom zamestnaní v dvoch členských štátoch pre zamestnávateľov s registrovanými sídlami alebo miestami podnikania v odlišných členských štátoch sa skúma podmienka podstatného výkonu činnosti zamestnanca v jednotlivých členských štátoch.

SZČO zvyčajne vykonávajúca činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch podlieha legislatíve štátu, v ktorom sa nachádza **centrum jej záujmu, ak nemá bydlisko v jednom z členských štátov**, v ktorých vykonáva podstatnú časť svojej činnosti.

Takéto osoby **oznamujú svoju situáciu inštitúcii štátu bydliska**, ktorá určí uplatniteľnosť právnych predpisov len jedného členského štátu. Toto určenie **je predbežné a definitívne sa stane do dvoch mesiacov** za predpokladu, že inštitúcia, resp. inštitúcie členských štátov, v ktorých osoba činnosť vykonáva, nezaujímú v situácii dotknutej osoby odlišné stanovisko. Vzory tlačív na posúdenie uplatniteľnej legislatívy sú uverejnené na stránke www.socpoist.sk, *Výkon činnosti v EÚ*. Žiadosti sa predkladajú príslušnej pobočke. Sociálna poisťovňa, ústredie, posúdi a určí uplatniteľnosť právnych predpisov vystavením A1, prípadne o uplatniteľnej legislatíve informuje dotknutú osobu písomným stanoviskom. Na žiadosť dotknutých osôb môžu príslušné úrady alebo orgány dvoch alebo viacerých členských štátov spoločnou dohodou upraviť **výnimky zo všetkých pravidiel určujúcich uplatniteľnú**

legislatívu. Vecne príslušné na uzatváranie dohôd tohto druhu je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVR SR). Na udelenie výnimky neexistuje právny nárok. Výnimka sa však uplatní v každom prípade vtedy, ak je pred vyslaním vopred známe, že vyslanie bude trvať dlhšie ako 24 mesiacov. V týchto prípadoch sa osoby, na ktorých sa koordinačné nariadenia vzťahujú, so žiadosťou o udelenie výnimky obrátia priamo na MPSVR SR.

Peňažné dávky v chorobe a materstve

V prípade nároku na peňažné dávky v chorobe a materstve spravidla platí, že si ho klient uplatňuje podľa právnych predpisov toho členského štátu, v ktorom je nemocensky poistený. Následne sa aj poskytovanie týchto dávok riadi právnymi predpismi tohto štátu a každý štát si vo vlastných právnych predpisoch samostatne upravuje, aké dávky možno získať, za akých podmienok, v akej výške a dĺžke trvania. Keďže systém sociálneho poistenia v každom členskom štáte má určité špecifiká a odlišnosti, je potrebné, aby sa každý o možnostiach vo vzťahu k peňažným dávkam v chorobe a materstve a zároveň o podmienkach nároku na tieto dávky informoval v príslušnej inštitúcii členského štátu, v ktorom je nemocensky poistený.

Peňažné dávky v chorobe a materstve poskytuje krajina, v ktorej je osoba nemocensky poistená, a to bez ohľadu na to, v ktorej krajine žije alebo sa zdržiava.

V praxi to znamená, že pokiaľ je poistenec nemocensky poistený podľa právnych predpisov Slovenskej republiky (napr. ako zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba alebo dobrovoľne nemocensky poistená osoba), zdržiava sa na území iného členského štátu (napr. ako turista alebo žije v pohraničných oblastiach v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a pod.), bude mať nárok na peňažné dávky v chorobe a materstve podľa slovenských právnych predpisov.

Ak sa slovenský občan rozhodne vykonávať zárobkovú činnosť v inom členskom štáte a v tomto štáte bude i nemocensky poistený, peňažné dávky v chorobe a materstve sa mu budú poskytovať podľa právnych predpisov tohto členského štátu.

Osoba nemocensky poistená podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, ktorej pracovná neschopnosť bola ohodnotená ošetrojúcim lekárom iného členského štátu

Ako je všeobecne známe, nárok na nemocenské dávky, ktoré umožňuje systém sociálneho poistenia v Slovenskej republike – nemocenské, materské, ošetrovné a vyrovnávacia dávka, si poistenci uplatňujú prostredníctvom slovenských potvrdení „Potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti“, „Žiadosť o materské“, „Žiadosť o ošetrovné“ a „Žiadosť o vyrovnávaciu dávku“, ktoré im vystavia ošetrojúci lekári v Slovenskej republike.

V prípade, ak je osoba nemocensky poistená podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, avšak jej **pracovná neschopnosť je ohodnotená ošetrojúcim lekárom iného členského štátu** (ako bolo vyššie uvedené - napr. táto osoba ochorie počas dovolenky alebo ošetrojúci lekár tejto osoby je na území iného členského štátu ako Slovenskej republiky), nárok na peňažnú dávku v chorobe

a materstve si uplatňuje podľa právnych predpisov Slovenskej republiky prostredníctvom potvrdenia o pracovnej neschopnosti, ktoré jej vystaví ošetrojúci lekár v tomto členskom štáte.

V prípadoch, keď ošetrojúci lekár toho ktorého členského štátu takéto potvrdenia nevystavuje, klient sa obráti na inštitúciu miesta bydliska, resp. pobytu so žiadosťou o zabezpečenie takéhoto potvrdenia.

Osoba nemocensky poistená podľa právnych predpisov iného členského štátu, ktorej pracovná neschopnosť bola ohodnotená ošetrojúcim lekárom v Slovenskej republike

Poistenec uplatňujúci si nárok na peňažné dávky v chorobe a materstve v inom členskom štáte, ktorej pracovnú neschopnosť ohodnotil slovenský ošetrojúci lekár, si tieto nároky bude uplatňovať v príslušnej inštitúcii členského štátu, v ktorom je nemocensky poistený, prostredníctvom slovenských vnútroštátnych tlačív. V týchto prípadoch ide napr. o situáciu, keď osoba síce pracuje v zahraničí, ale počas návštevy príbuzných na Slovensku ochorie.

V týchto prípadoch si poistenec bude uplatňovať nárok na peňažnú dávku v chorobe v príslušnej inštitúcii členského štátu, v ktorom je nemocensky poistený, a to prostredníctvom II. dielu „Potvrdenia o dočasnej pracovnej neschopnosti“, ak ide o uplatnenie nároku na peňažnú dávku v chorobe. Trvanie dočasnej pracovnej neschopnosti sa preukazuje prostredníctvom tlačiva „Preukaz o trvaní dočasnej pracovnej neschopnosti“. Zánik tohto nároku sa preukazuje prostredníctvom IV. dielu „Potvrdenia o dočasnej pracovnej neschopnosti“. Nárok na peňažnú dávku v materstve sa uplatňuje prostredníctvom tlačiva „Žiadosť o materské“. Ak príslušná inštitúcia iného členského štátu vypláca i tzv. dávku „ošetrovné“, tento nárok si oprávnená osoba môže uplatniť prostredníctvom I. dielu „Žiadosti o ošetrovné“. Zánik tohto nároku preukazuje prostredníctvom II. dielu „Žiadosti o ošetrovné“.

Vyššie uvedené postupy sa aplikujú od 1. mája 2010 vo vzťahu k členským štátom EÚ, od 1. apríla 2012 sa začali aplikovať i vo vzťahu k Švajčiarsku a od 1. júna 2012 vo vzťahu k Nórsku, Islandu a Lichtenštajnsku. Vo vzťahu k Švajčiarsku sa do 31. marca 2012 a vo vzťahu k Nórsku, Islandu a Lichtenštajnsku do 31. mája 2012 pri uplatňovaní nárokov na peňažné dávky v chorobe a materstve využívali E – formuláre.

Dôchodkové dávky

Právne predpisy Európskej únie sa vzťahujú na takmer všetky právne predpisy Slovenskej republiky, ktoré sa týkajú dôchodkových dávok. V súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov môže podľa právnych predpisov EÚ vzniknúť nárok na starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok, vdovský dôchodok, vdovecký dôchodok a sirotsky dôchodok.

Podľa právnych predpisov Európskej únie sa však pri posudzovaní nároku na niektorý z uvedených dôchodkov postupuje len vtedy, ak žiadateľ o dôchodok získal obdobia dôchodkového

poistenia podľa právnych predpisov aspoň dvoch štátov Európskeho hospodárskeho priestoru alebo Švajčiarskej konfederácie .

Príslušná inštitúcia členského štátu, podľa právnych predpisov ktorého žiadateľ získal obdobia dôchodkového poistenia, posúdi nárok na dôchodok a ak nárok na dôchodok vznikne aj bez prihladenia na obdobia dôchodkového poistenia získané podľa právnych predpisov iného členského štátu, o nároku na dôchodok a jeho sume rozhodne len podľa svojich vnútroštátnych právnych predpisov. Ak však na základe obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa vnútroštátnych právnych predpisov nárok na dôchodok nevznikne, príslušná inštitúcia tohto členského štátu v súlade so zásadou spočítavania dôb poistenia zohľadní na účely vzniku nároku na dôchodok aj obdobia dôchodkového poistenia získané podľa právnych predpisov iného členského štátu. Dôchodok bude vyplácať len v sume zodpovedajúcej vlastnému obdobiu dôchodkového poistenia.

Ak teda podľa právnych predpisov Slovenskej republiky nárok na dôchodok vznikne aj bez prihladenia na obdobie dôchodkového poistenia získané podľa právnych predpisov iného členského štátu, o nároku na dôchodok Sociálna poisťovňa rozhodne výlučne podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, t. j. podľa zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov. Ak však na základe obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky nárok na dôchodok nevznikne, Sociálna poisťovňa pri posudzovaní nároku na dôchodok zohľadní aj obdobia dôchodkového poistenia získané podľa právnych predpisov iného členského štátu.

Príklad:

Ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok poistenec podľa právnych predpisov Slovenskej republiky získal 2 702 dní obdobia dôchodkového poistenia (7,4028 rokov) a podľa právnych predpisov Francúzskej republiky 8 865 dní obdobia dôchodkového poistenia (24,2877 rokov). Vek potrebný na nárok na starobný dôchodok dovŕšil 12. mája 2012. Pretože poistencovi na základe obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky nárok na starobný dôchodok nevznikne (nezískal aspoň 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia), na účely vzniku nároku na starobný dôchodok Sociálna poisťovňa zohľadní aj obdobie dôchodkového poistenia získané podľa právnych predpisov Francúzskej republiky. Poistenec vlastne spolu získal 11 567 dní obdobia dôchodkového poistenia (31,6905 rokov).

Dôchodok bude, samozrejme, každá príslušná inštitúcia členského štátu vyplácať len v sume zodpovedajúcej vlastnému obdobiu dôchodkového poistenia. Výpočet dôchodku sa pritom uskutoční aj podľa právnych predpisov Európskej únie nasledovne:

- a) vypočíta sa teoretická suma dôchodku – ide o sumu, ktorá by patrila, ak by sa obdobia dôchodkového poistenia získané podľa právnych predpisov iného členského štátu získali iba podľa právnych predpisov Slovenskej republiky,
- b) vypočíta sa skutočná (čiastková) suma dôchodku – ide o časť teoretickej sumy dôchodku, ktorá zodpovedá pomeru medzi obdobiím dôchodkového poistenia zhodnoteným podľa právnych predpisov Slovenskej republiky a celkovým obdobiím dôchodkového poistenia zhodnoteným

podľa právnych predpisov iného členského štátu a podľa právnych predpisov Slovenskej republiky.

V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že i keď sa pri výpočte teoretickej sumy dôchodku prihladne aj na obdobie dôchodkového poistenia podľa právnych predpisov iného členského štátu, za osobný vymeriavací základ na účely výpočtu dôchodku podľa právnych predpisov Slovenskej republiky sa považujú výlučne príjmy, ktoré sa považujú za vymeriavací základ podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Na zárobok získaný v inom členskom štáte sa teda neprihladne.

Príklad:

Starobný dôchodok vyššie uvedeného poistenca sa vypočíta nasledovne:

1) Teoretická suma starobného dôchodku sa vypočíta ako súčin priemerného osobného mzdového bodu (1,6252), obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky spolu s obdobím dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Francúzskej republiky ($7,4028 + 24,2877 = 31,6905$) a aktuálnej dôchodkovej hodnoty (9,8182). Teoretická suma starobného dôchodku je po zaokrúhlení 505,70 EUR.

2) Skutočná suma starobného dôchodku zodpovedajúca iba obdobiu dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky sa vypočíta ako časť teoretickej sumy dôchodku (505,70 EUR), ktorá zodpovedá pomeru medzi obdobím dôchodkového poistenia zhodnoteným podľa právnych predpisov Slovenskej republiky (7,4028) a celkovým obdobím dôchodkového poistenia získaným podľa právnych predpisov Francúzskej republiky a podľa právnych predpisov Slovenskej republiky (31,6905). Skutočná suma starobného dôchodku je po zaokrúhlení 118,20 EUR.

Uplatnenie nároku na dôchodok z dôchodkového poistenia Slovenskej republiky

Žiadosť o dôchodok sa podľa právnych predpisov EÚ podáva:

- a) v príslušnej inštitúcii toho členského štátu, v ktorom má žiadateľ o dôchodok bydlisko alebo
- b) v príslušnej inštitúcii toho členského štátu, právne predpisy ktorého sa na žiadateľa o dôchodok vzťahovali naposledy.

Žiadateľ, ktorý má bydlisko na území Slovenskej republiky, teda žiadosť o dôchodok podáva v miestne príslušnej pobočke. Žiadateľ s bydliskom mimo územia Slovenskej republiky žiadosť o dôchodok podáva v miestne príslušnej inštitúcii sociálneho poistenia toho členského štátu, na území ktorého má bydlisko.

Ak zo žiadosti o dôchodok vyplýva, že žiadateľ s bydliskom na území Slovenskej republiky pracoval aj v inom členskom štáte, Sociálna poisťovňa vyplní príslušné E-formuláre a zašle ich príslušnej inštitúcii toho členského štátu, podľa právnych predpisov ktorého získal žiadateľ o dôchodok obdobia dôchodkového poistenia. Príslušné E-formuláre vyplňajú zamestnanci ústredia Sociálnej poisťovne na základe žiadosti o dôchodok, prílohou ktorej je aj zamestnancom pobočky vyplnený formulár E 207 „Informácie o histórii poistenia poistenej osoby“ a taktiež údaje, ktoré sú potrebné na vyplnenie príslušného E-formulára určeného na uplatnenie nároku na dôchodok z iného členského štátu, pri vyplňaní ktorých aktívne spolupracuje aj sám žiadateľ o dôchodok. Príslušná

inštitúcia toho členského štátu, ktorej bola žiadosť o dôchodok zaslaná alebo postúpená, posúdi nárok žiadateľa na dôchodok podľa právnych predpisov Európskej únie a podľa vlastných vnútroštátnych právnych predpisov a vydá rozhodnutie o priznaní dôchodku resp. o zamietnutí žiadosti o dôchodok. V rozhodnutí o nároku na dôchodok, kópiu ktorého zašle aj Sociálnej poisťovni, uvedie konkrétne dôvody a lehoty na podanie opravného prostriedku.

Obdobný postup platí, samozrejme, aj vtedy, ak žiadosť o dôchodok žiadateľ podá v príslušnej inštitúcii iného členského štátu, len príslušné E-formuláre sú príslušnou inštitúciou iného členského štátu zaslané na posúdenie resp. rozhodnutie Sociálnej poisťovni.

Dávka v nezamestnanosti

Uplatnenie nároku na dávku v nezamestnanosti v štáte posledného zamestnania

V zásade platí, že fyzická osoba vykonávajúca zárobkovú činnosť v členskom štáte podlieha právnym predpisom tohto štátu, a teda je v tejto krajine aj sociálne poistená. Koordinačné predpisy určujú, že pri skončení výkonu zárobkovej činnosti by si nezamestnaní mali uplatňovať nárok na dávku v nezamestnanosti v štáte, v ktorom stratili zamestnanie, tzn. v štáte posledného zamestnania.

Štát posledného zamestnania je teda miestom, kde by malo dôjsť k uplatneniu nároku na dávku v nezamestnanosti.

Výnimka platí pre cezhraničných zamestnancov, ktorí sa pravidelne denne alebo týždenne počas zamestnania v členskom štáte vracali na Slovensko. Títo by si mali uplatňovať nárok na dávku v nezamestnanosti v štáte bydliska.

Ďalšou výnimkou sú nezamestnaní, ktorí si uplatňujú nárok na dávku v nezamestnanosti na Slovensku, napriek tomu, že ich posledná doba poistenia bola dosiahnutá v inom členskom štáte a počas tejto doby si zachovali centrum záujmov a bydlisko na Slovensku.

Pri uplatnení nároku na dávku v nezamestnanosti v štáte posledného zamestnania sa neskúma, aké väzby má nezamestnaný v tejto krajine. Štát posledného zamestnania posúdi nárok na dávku v nezamestnanosti podľa svojich vnútroštátnych predpisov a zohľadní dobu poistenia dosiahnutú na území tohto štátu, ako i na území iných členských štátov vrátane Slovenska, ktoré spadajú do posudzovaného obdobia.

Export dávky v nezamestnanosti zo štátu posledného zamestnania

Ak počas poberania dávky v nezamestnanosti v štáte posledného zamestnania nezamestnaný prejaví vôľu vrátiť sa na Slovensko, má právo požiadať o prenesenie výplaty dávky v nezamestnanosti na Slovensko. Exportovanie dávky v nezamestnanosti sa uskutočňuje formou priamych platieb nezamestnanej osobe zahraničnou inštitúciou a teda cez Sociálnu poisťovňu výplata priamo neprechádza. Na povolenie exportovania dávky v nezamestnanosti sú určené iba všeobecné mantinely a je právom zahraničnej inštitúcie tento export povoliť alebo nepovoliť. Pred odchodom vystaví príslušná inštitúcia nezamestnanej osobe dokument preukazujúci nárok na exportovanú

dávku v nezamestnanosti. Vo všeobecnosti je potrebné, aby nárok na dávku v nezamestnanosti vôbec vznikol, istú dobu bol nezamestnaný evidovaný na tamojšom úrade práce, aktívne si hľadal zamestnanie a istý čas tam poberal dávku v nezamestnanosti. Po povolení exportu dávky a príchode na Slovensko sa do určeného termínu treba zaevidovať na úrade, práce, sociálnych vecí a rodiny ako uchádzač o zamestnanie.

Požiadat inštitúciu posledného zamestnania o export dávky v nezamestnanosti je potrebné pred odchodom z tohto štátu.

V zásade sa dávka v nezamestnanosti exportuje po dobu troch mesiacov, avšak toto obdobie možno predĺžiť až na dobu šiestich mesiacov, prípadne ho možno skrátiť, a to v situácii, keď celkový exportovaný nárok na dávku v nezamestnanosti nedosahuje dĺžku troch mesiacov. V každom prípade celková doba exportu nemôže byť dlhšia ako je celková doba nároku na dávku v nezamestnanosti podľa legislatívy členského štátu, z ktorého sa dávka v nezamestnanosti exportuje.

Uplatnenie nároku na dávku v nezamestnanosti na Slovensku po skončení zamestnania v členskom štáte

Keď nezamestnaný nevyužije možnosť uplatniť si nárok na dávku v nezamestnanosti v súlade s koordinačnými predpismi v štáte posledného zamestnania, vracia sa na Slovensko, aby si tento nárok uplatnil v pobočke Sociálnej poisťovne.

Podľa slovenských právnych predpisov je potrebné na splnenie podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti, okrem zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie, dosiahnuť v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie dobu poistenia v nezamestnanosti v rozsahu dvoch rokov. Na priznanie nároku na dávku v nezamestnanosti bude teda potrebné započítať dobu poistenia dosiahnutú podľa právnych predpisov členského štátu, v ktorom bola táto fyzická osoba poistená v nezamestnanosti a splnila podmienky zachovania bydliska v zmysle koordinačných nariadení.

Podmienka zachovania bydliska sa považuje za splnenú a ďalej sa neskúma pri cezhraničných zamestnancoch. Ak teda nezamestnaný nie je cezhraničným zamestnancom, musí preukázať, že si počas výkonu zárobkovej činnosti v členskom štáte zachoval centrum záujmov a bydlisko na Slovensku. V opačnom prípade sa mu doba poistenia z členského štátu na posúdenie nároku na dávku v nezamestnanosti nezapočíta.

Možnosť uplatniť si nárok na dávku v nezamestnanosti v štáte inom ako v štáte posledného zamestnania je len výnimkou zo všeobecného pravidla, ktoré určuje, že nárok na dávku v nezamestnanosti by si mala nezamestnaná osoby prednostne uplatniť v štáte posledného zamestnania, lebo v tomto štáte platila poistné pre prípad nezamestnanosti. V každom prípade je potrebné po skončení zamestnania v členskom štáte požiadať o vystavenie formulára preukazujúceho dosiahnutú dobu poistenia v nezamestnanosti, pretože tento formulár je potrebný na posúdenie nároku na dávku v nezamestnanosti.

Ak takýto formulár žiadateľ o dávku v nezamestnanosti nepredloží, požiada o jeho vystavenie v rámci zisťovania skutkového stavu príslušná pobočka.

Keď už pobočka dostane formulár preukazujúci dobu poistenia v nezamestnanosti dosiahnutú podľa legislatívy členského štátu, skúma, či spadá do posudzovaného obdobia (tri roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie). Pokiaľ áno, musí v rámci zisťovania skutkového stavu posúdiť, či si žiadateľ o dávku v nezamestnanosti, ponechal bydlisko a centrum záujmov na Slovensku. Skúma sa dĺžka pobytu na území Slovenska pred odchodom za zamestnaním, dĺžku prítomnosti na území iného členského štátu, ako i charakter, stabilita a dĺžka jednotlivých zamestnaní, miesto trávenia mimopracovného času, rodinné okolnosti, bytová situácia, ako i ďalšie osobitosti konkrétneho prípadu.

Refundácia vyplatených dávok v nezamestnanosti po zohľadnení zahraničnej doby poistenia

Pri uplatnení nároku na dávku v nezamestnanosti v Sociálnej poisťovni po návrate z členského štátu dochádza za podmienok určených v koordinačných nariadeniach k zohľadneniu v zahraničí dosiahnutej doby poistenia v nezamestnanosti. Dávku v nezamestnanosti tak priznáva a vypláca krajina, v ktorej sa nezamestnaná osoba zaevidovala na úrade práce, ale ktorá je zároveň štátom, v ktorom neboli naposledy odvádzané príspevky na poistenie v nezamestnanosti v posudzovanom období alebo dokonca vôbec.

V takomto prípade je štát posledného zamestnania nezamestnanej osoby teda povinný podľa podmienok zakotvených v koordinačných nariadeniach členskému štátu, ktorý dávku nezamestnanosti vypláca, refundovať vynaložené náklady.

Pohľad na koordinačnú úpravu súvisiacu s pracovnými úrazmi a chorobami z povolania prinesieme v nasledujúcom článku ***Úrazové dávky a koordinačné nariadenia Európskej únie.***

Pripravili:

Bc. Žaneta Tarcsiová,

expert sociálneho poistenia odboru výberu poistného

Mgr. Katarína Dokupilová,

referent oddelenia metodiky nemocenského poistenia

Mgr. Michaela Putecová,

referent odboru metodického riadenia a opravných prostriedkov

JUDr. Zuzana Kamenistá,

referent oddelenia opravných prostriedkov poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Úrazové dávky a koordinačné nariadenia Európskej únie

Úpravou regulácie využívania slobody voľného pohybu osôb za prácou v rámci Európskej únie sa s účinnosťou od 1. mája 2010 na túto oblasť začali aplikovať nové koordinačné nariadenia, a sice Nariadenie (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a Nariadenie (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup pre vykonávanie Nariadenia č. 883/2004 (ďalej len „koordinačné nariadenia“).

V rámci úrazového poistenia je potrebné zdôrazniť určité súvislosti medzi európskymi a národnými, teda slovenskými právnymi normami, ktorých spoločným prvkom je sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov v prípade pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Európskymi právnymi normami rozumieme vyššie uvedené koordinačné nariadenia, ktoré upravujú predovšetkým poskytovanie vecných dávok v tejto oblasti, na rozdiel od slovenských právnych noriem, ktorých úlohou je regulovanie podmienok priznávania peňažných dávok pri vzniku poistnej udalosti tohto typu. V zmysle slovenskej legislatívy je to zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“).

Pre prípad pracovného úrazu, ktorý sa stal (resp. choroby z povolania, ktorá bola zistená), rozoznávame v rámci Európskej únie dve základné situácie. Prvou situáciou je vyslanie slovenského zamestnanca slovenským zamestnávateľom na prácu do iného členského štátu Európskej únie. Druhou situáciou je samostatný a nezávislý pracovnoprávny pomer slovenského občana so zahraničným zamestnávateľom v rámci členských štátov Európskej únie.

Slovenský zamestnávateľ má teda možnosť vyslať svojho zamestnanca za prácou do iného členského štátu Európskej únie za predpokladu, že očakávané trvanie tejto práce nepresiahne 24 mesiacov a že daný zamestnanec nie je vyslaný s cieľom nahradiť inú osobu. V záujme určitej ochrany zamestnanca v prípade pracovného úrazu by malo vyslaniu predchádzať splnenie povinnosti zamestnávateľa, spočívajúcej v podaní žiadosti o vystavenie formulára E 101, resp. prenosného dokumentu A1. Povinnosťou Sociálnej poisťovne je preskúmať splnenie všetkých podmienok vyslania u vysielajúceho zamestnávateľa a následne vystaviť zamestnancovi predmetný formulár E 101, resp. prenosný dokument A1 určujúci definitívnu uplatniteľnosť slovenskej legislatívy.

V prípade vzniku pracovného úrazu na území iného štátu sú zamestnancovi, u ktorého tak došlo k poškodeniu zdravia, poskytované vecné dávky zo systému uplatňovaného pre pracovné úrazy a choroby z povolania v danom členskom štáte. Vecnými dávkami rozumieme predovšetkým potrebné zdravotné výkony. Iným typom dávok sú dávky peňažné, poskytovanie ktorých upravujú právne predpisy vysielajúceho štátu, pričom na rozdiel od vecných dávok, nárok na ne vzniká len zamestnancom v riadnom pracovnom pomere a osobám vykonávajúcim prácu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (§ 223 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov uvádza tri druhy týchto dohôd, a sice dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti a dohoda o brigádnickej práci študentov). Samostatne zárobkovo činné osoby sú v zmysle § 16 a § 17 zákona o sociálnom poistení vylúčené z osobného rozsahu úrazového

poistenia. Inak povedané, týmto osobám nevzniká nárok na úrazové dávky v rámci systému sociálneho poistenia v Slovenskej republike.

Vecné dávky poskytované podľa právnych predpisov štátu, do ktorého je zamestnanec vyslaný za prácou, pri výkone ktorej utrpel pracovný úraz, refunduje vysielajúci štát. Ak je vysielajúcim štátom Slovenská republika, vecné dávky refunduje, resp. uhrádza príslušná zdravotná poisťovňa, v ktorej je zamestnanec, resp. samostatne zárobkovo činná osoba povinne verejne zdravotne poistená.

V prípade, ak zamestnávateľ vyslal svojho zamestnanca za prácou do iného členského štátu Európskej únie bez toho, aby požiadal Sociálnu poisťovňu o vystavenie formulára E 101, resp. prenosného dokumentu A1, môže tak urobiť aj spätne, najmä v prípade, ak jeho zamestnanec utrpel počas obdobia vyslania pracovný úraz, resp. sa u neho zistila choroba z povolania. V tejto súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že Sociálna poisťovňa nie je povinná vystaviť predmetný formulár, resp. prenosný dokument, a to predovšetkým vtedy, ak zamestnávateľ nesplnil podmienky vyslania. Táto skutočnosť by teda mala za následok, že na zamestnanca, ktorý utrpel pracovný úraz, by sa nevzťahovali slovenské právne predpisy. V konečnom dôsledku by tak nebolo možné realizovať náhradu vecných dávok poskytnutej zdravotnej starostlivosti zo strany príslušnej slovenskej zdravotnej poisťovne a poškodený zamestnanec by si súčasne ani nemohol uplatniť svoje nároky z úrazového poistenia jeho zamestnávateľa so sídlom na území Slovenskej republiky. Jediným možným riešením tejto, pre zamestnanca mimoriadne nepriaznivej situácie, by zostávalo už len využitie inštitútu výnimky v zmysle koordinačných nariadení. O udelení tejto výnimky rozhoduje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, a až v prípade jej kladného vybavenia by sa na daného zamestnanca začali aplikovať slovenské právne predpisy.

Vzhľadom na tieto skutočnosti je potrebné vopred zvážiť schopnosť zamestnávateľa splniť povinnosti súvisiace s vysielaním jeho zamestnancov, aby sa tak predišlo nežiaducim právnym následkom v prípade vzniku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Druhou situáciou je nezávislý a samostatný pracovnoprávny pomer slovenského občana so zahraničným zamestnávateľom v rámci členských štátov Európskej únie. V tomto prípade sa na takto zamestnanú osobu na území jedného členského štátu vzťahuje legislatíva tohto štátu aj vtedy, ak má bydlisko na území iného členského štátu alebo ak sa sídlo alebo miesto podnikania jej zamestnávateľa nachádza na území iného členského štátu.

**JUDr. Hricko Peter,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor úrazového poistenia**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Dávky úrazového poistenia – II. časť

Náhrada za bolesť

V nadväznosti na článok uverejnený v minulom vydaní Sociálneho poistenia, týkajúci sa dávok úrazového poistenia, konkrétne úrazového príplatku, sa budeme aj v tomto vydaní venovať úrazovým dávkam poskytovaným v prípade vzniku pracovného úrazu alebo choroby z povolania z úrazového poistenia.

Ďalšou, veľmi často vyplácanou a žiadanou úrazovou dávkou je **náhrada za bolesť**, ktorá sa poskytuje poškodenému jednorazovo v zmysle § 99 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“), ktorý priamo odkazuje na osobitný predpis. Účelom náhrady za bolesť je kompenzovať bolesť, ako ujmu spôsobenú poškodením zdravia následkom pracovného úrazu alebo choroby z povolania, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov.

Ak ide o bolesť v dôsledku pracovného úrazu, ktorý vznikol po 31. júli 2004, alebo choroby z povolania, ktorá bola zistená po tomto dátume, príslušným osobitným predpisom na hodnotenie bolesti je s účinnosťou od 1. augusta 2004 zákon NR SR č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona NR SR č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z. z.“). V prípade, že je hodnotená bolesť v dôsledku pracovného úrazu, ktorý vznikol pred 1. augustom 2004 alebo choroby z povolania, ktorá bola zistená pred 1. augustom 2004, ustanovenie § 11 zákona č. 437/2004 Z. z. odkazuje na doterajší predpis, ktorým bola vyhláška ministerstiev zdravotníctva a spravodlivosti, Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia a Ústrednej rady odborov č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), v zmysle ktorej sa posudzuje nárok na náhradu za bolesť a určuje sa aj suma nároku.

Na náhradu za bolesť, ako dávku poskytovanú z úrazového poistenia, po splnení podmienok ustanovených zákonom č. 437/2004 Z. z. má nárok fyzická osoba v pracovnoprávnom vzťahu k zamestnávateľovi podľa § 16 zákona a fyzická osoba spadajúca do osobného rozsahu úrazového poistenia podľa § 17 ods. 2 zákona (žiak strednej školy a študent vysokej školy, ktorí utrpeli pracovný úraz alebo im vznikla choroba z povolania pri praktickom vyučovaní v období odbornej (výrobnej) praxe, fyzická osoba združená v Dobrovoľnej požiarnej ochrane SR, dobrovoľný zdravotník Slovenského červeného kríža, dobrovoľný člen horskej služby a iné osoby presne vymedzené v tomto ustanovení zákona). Tieto osoby zákon definuje v § 83 zákona pre účely poskytovania úrazových dávok ako poškodených, ak utrpeli pracovný úraz alebo sa u nich zistila choroba z povolania a v lekárskom posudku bola ich bolesť bodovo ohodnotená posudzujúcim lekárom.

Prvým predpokladom začatia konania o náhrade za bolesť je uplatnenie si nároku zo strany poškodeného podaním si žiadosti (je k dispozícii v každej pobočke Sociálnej poisťovne alebo na webovej stránke Sociálnej poisťovne v časti **Úrazové poistenie/Formuláre**) o túto úrazovú dávku v pobočke Sociálnej poisťovne a priložením tlačiva Lekárskeho posudku o bolestnom a o sťažení spoločenského uplatnenia, ktorého vzor tvorí prílohu č. 2 k zákonu č. 437/2004 Z. z. (ďalej len „posudok“), s bodovaním bolesti vystaveným posudzujúcim lekárom podľa § 7 tohto zákona.

Náhrada za bolesť sa poskytuje na základe lekárskeho posudku, v ktorom bolesť ako ujma spôsobená poškodením zdravia následkom pracovného úrazu alebo choroby z povolania, ich liečením alebo odstraňovaním ich následkov, bodovo ohodnotil posudzujúci lekár podľa príslušného predpisu. Náhrada za bolesť musí byť primeraná zistenému poškodeniu na zdraví, priebehu liečenia alebo odstraňovaniu jeho následkov.

Pri určení výšky náhrady za bolesť sa vychádza z celkového počtu bodov, ktorým sa bolesť ohodnotila v lekárskom posudku, a zo sumy za jeden bod, ktorá je v zmysle zákona č. 437/2004 Z. z. určená sumou 2 % z priemernej mesačnej sumy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zistenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky za kalendárny rok predchádzajúci roku, v ktorom vznikol nárok na náhradu za bolesť. Hodnotu jedného bodu ustanovuje Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky opatrením vyhláseným v Zbierke zákonov Slovenskej republiky uverejnením oznámenia o jeho vydaní najneskôr do 31. mája príslušného kalendárneho roka. Suma náhrady sa určí ako súčin počtu bodov a sumy za jeden bod a zaokrúhli sa na celé eurá smerom nahor (§ 5 ods. 2 zákona č. 437/2004 Z. z. v znení zákona č. 461/2008 Z. z.).

V lekárskom posudku sa bolesť hodnotí počtom bodov podľa sadzieb bodového hodnotenia za bolesť, ktoré sú ustanovené v prílohe č. 1 príslušného predpisu. Sadzby bodového hodnotenia sa použijú v závislosti od toho, či sa hodnotí bolesť spôsobená pracovným úrazom (časť I. prílohy) alebo sa hodnotí bolesť spôsobená chorobou z povolania (časť III. prílohy).

Ak niektoré poškodenie na zdraví nie je uvedené v sadzbách prílohy príslušného predpisu, použije sa sadzba za iné poškodenie na zdraví, s ktorým ho možno z hľadiska bolesti najlepšie porovnať.

Ak zamestnávateľ, alebo v prípade fyzických osôb podľa § 17 ods. 2 zákona, iná príslušná právnická osoba (ďalej len „zodpovedný“), ktorí majú podľa Zákonníka práce objektívnu zodpovednosť za poškodenie zdravia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania poškodeného, preukázali určitú mieru zavinenia poškodeného za vznik poškodenia zdravia, znižuje sa suma náhrady za bolesť na základe § 111 ods. 2 zákona o mieru zavinenia poškodeného tak, aby konečná suma náhrady za bolesť zodpovedala skutočnému rozsahu zodpovednosti, ktorú má za škodu v konkrétnom prípade zodpovedný.

Konečná suma náhrady sa v tomto prípade vypláca ako dávka úrazového poistenia, určená podľa § 196 zákona č. 311/2011 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov v rozsahu zodpovednosti zamestnávateľa s ohľadom na preukázanú mieru zavinenia poškodeného. Po zavedení meny euro - od 1. januára 2009 sa konečná suma dávky (po znížení o prípadnú mieru zavinenia poškodeného) zaokrúhľuje na najbližších 10 eurocentov nahor (§ 116 ods. 8 zákona).

Ak nárok na náhradu za bolesť vznikol podľa zákona 437/2004 Z. z.

- v roku 2004, je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 287,30 Sk,
- v roku 2005, je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 316,50 Sk,
- v roku 2006, je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 345,48 Sk
- v roku 2007 je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 375,22 Sk,

- v roku 2008 je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 402,92 Sk,
- v roku 2009 je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 14,46 EUR
- v roku 2010 je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 14,89 EUR
- v roku 2011 je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 15,38 EUR,
- v roku 2012 je pre určenie sumy náhrady za bolesť platná hodnota bodu rovnajúca sa sume 15,72 EUR.

Príklad:

Poškodený utrpel pracovný úraz 15. apríla 2011, v dôsledku ktorého bola jeho bolesť ohodnotená počtom 80 bodov dňa 20. mája 2011, kedy bol po ustálení zdravotného stavu vystavený posudok. Zamestnávateľ preukázal spoluvinu poškodeného na pracovnom úraze v rozsahu 20 %, t. j. že rozsah jeho zodpovednosti je 80 %.

Výpočet: 1. výpočet náhrady za bolesť

$B = \text{počet bodov} \times \text{hodnota 1 bodu}$

$B = 80 \times 15,38 = 1\,230,40 \text{ EUR}$ po zaokrúhlení na 1 euro nahor $B = 1\,231 \text{ EUR}$

2. zohľadnenie rozsahu zodpovednosti s ohľadom na mieru zavinenia poškodeného

$B = 1\,231 \times 80 \% = \mathbf{984,80 \text{ EUR}}$

V prípade, že je hodnotená bolesť v dôsledku pracovného úrazu, ktorý vznikol pred 1. augustom 2004, alebo bolesť z choroby z povolania, ktorá bola zistená pred 1. augustom 2004, suma za jeden bod závisí od platného znenia vyhlášky, a to s ohľadom na dátum spôsobenej bolesti následkom pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Podľa znenia vyhlášky, účinného od 1. apríla 1999 do 31. júla 2004, je hodnota jedného bodu 60 Sk.

Správnosť vyplnenia tlačiva bodového ohodnotenia ošetrojúcim lekárom a jeho súlad s právnymi predpismi kontroluje v rámci kontroly bodového ohodnotenia pracovného úrazu a choroby z povolania na účely náhrady za bolesť v sporných prípadoch posudkový lekár sociálneho poistenia.

Ak poškodenie na zdraví v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh, má poškodený v zmysle § 99 zákona **nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia**. Táto náhrada sa poskytuje jednorázovo a musí byť primeraná povahe následkov a ich predpokladanému vývoju, a to v rozsahu, v akom sú obmedzené možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti.

Čo sa týka osôb, ktoré si môžu uplatniť nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia je rovnaký ako v prípade osôb, ktoré majú nárok na náhradu za bolesť. Rovnako spôsob uplatňovania nároku, podmienky nároku a aj výpočet tejto dávky je analogický ako pri náhrade za bolesť.

Ak sa už poškodenému poskytla náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia a vzniklo také zhoršenie následkov, ktorých vývoj sa pri pôvodnom hodnotení nepredpokladal, hodnotenie sa vykoná novým lekárskej posudkom, v lekárskej posudku sa z bodového hodnotenia, ktoré

zodpovedá zdravotnému stavu poškodeného po zhoršení následkov, odpočíta bodové hodnotenie určené pôvodne vydaným lekárskeho posudkom.

Príklad:

Poškodený mal priznanú chorobu z povolania s dátumom prvého zistenia 1. marca 2009 a k dátumu ustálenia zdravotného stavu vo februári 2010 bolo ohodnotené jeho sťaženie spoločenského uplatnenia vystaveným lekárskeho posudkom na 200 bodov. V roku 2011 došlo k výraznému zhoršeniu jeho zdravia v dôsledku priznanej choroby z povolania, ktoré posudzujúci lekár ohodnotil novým lekárskeho posudkom o sťaženie spoločenského uplatnenia počtom bodov 500.

Výpočet: 1. výpočet náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia na základe lekárskeho posudku z roku 2008

$SSU = \text{počet bodov} \times \text{hodnota jedného bodu}$

$SSU = 200 \times 14,89 = \mathbf{2\,978\,EUR}$

2. výpočet náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia na základe lekárskeho posudku z roku 2011

$SSU = (\text{nový počet bodov} - \text{počet bodov z pôvodného posudku}) \times \text{hodnota jedného bodu}$

$SSU = (500 - 200) \times 15,38 = \mathbf{4\,614\,EUR}$

V prípadoch hodných osobitného zreteľa, akým je uznanie invalidity, môže poskytovateľ náhrady (Sociálna poisťovňa) s poškodeným uzatvoriť dohodu o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, aj nad výšku náhrady stanovenú zákonom, a to však najviac o 50 % už vyplatenej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Táto dohoda musí mať písomnú formu a na posudzovanie takýchto návrhov podaných zo strany poškodených je na tento účel v Sociálnej poisťovni zriadená komisia, ktorá na základe predložených dokumentov zhodnotí, či konkrétne poškodenie zdravia poškodeného je hodné osobitného zreteľa a posúdi primeranosť percenta zvýšenia uvedeného v návrhu na dohodu(najviac 50 %) z hľadiska závažnosti následkov na život poškodeného a jeho ďalšie uplatnenie v spoločnosti.. Poškodený je oprávnený uplatniť si nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia aj na súde, ak si podal návrh na uzatvorenie dohody na Sociálnu poisťovňu a do troch mesiacov od jeho podania sa dohoda neuzatvorila a neuspokojili sa nároky poškodeného.

V nasledujúcej tabuľke je uvedený prehľad počtu a súm vyplatených náhrad za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia za roky 2007 až 2011.

		Náhrada za bolesť	Náhrada za SSU	Náhrada za B a SSU spolu
2007	počet	11 666	2 134	13 800
	suma v SKK	193 666 696,00	271 150 740,00	464 817 436,00
2008	počet	11 797	1 904	13 701
	suma v SKK	195 134 749,00	227 295 299,00	422 430 048,00
2009	počet	9 174	1 809	10 983
	suma v EUR	5 902 504,77	8 242 528,86	14 145 033,63
2010	počet	8 427	1 812	10 239
	suma v EUR	5 909 915,95	8 317 202,90	14 227 118,85
2011	počet	8 753	1 766	10 519
	suma v EUR	6 028 122,14	8 304 900,82	14 333 022,96

O ďalších dávkach úrazového poistenia sa opäť budete môcť viac dočítať v nasledujúcom vydaní Sociálneho poistenia.

Ing. Renáta Sabolčáková,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor úrazového poistenia

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Hodnotenie doby štúdia na strednej škole na účely dôchodkového poistenia

Pri spisovaní žiadosti o dôchodok sú niektorí poistenci prekvapení požiadavkou zamestnanca pobočky Sociálnej poisťovne, ktorý spisuje žiadosť o dôchodok, aby preukázali **dátum skončenia povinnej školskej dochádzky**.

Domnievajú sa, že ide o zbytočne byrokratický prístup k žiadateľom o dôchodok, veď predsa maturitným vysvedčením preukazujú, že absolvovali štúdium na strednej škole a teda je nepochybné, že povinnú školskú dochádzku absolvovali.

Sociálna poisťovňa však na účely posudzovania nároku na dôchodok a stanovenie jeho sumy nepotrebuje preukazovať skutočnosť, že poistenec skončil povinnú školskú dochádzku, ktorú samozrejme musí absolvovať takmer každý občan, ale potrebuje mať preukázané, **kedy ju skončil**.

Táto požiadavka vyplýva zo znenia jednotlivých právnych úprav sociálneho zabezpečenia, ktoré sa na posudzovanie nároku na dôchodok a stanovenie jeho sumy aplikujú. Nie je však potrebné, aby dátum skončenia povinnej školskej dochádzky preukazovali všetci žiadatelia o dôchodok.

Dĺžka doby poistenia započítaného na účely dôchodkového poistenia v niektorých prípadoch môže ovplyvniť samotný vznik nároku na dôchodok. U všetkých poistencov však ovplyvňuje sumu dôchodku.

V sociálnom poistení sa uplatňuje **zásada zachovania získaných nárokov**, ktorá znamená, že doby zamestnania, náhradné doby a hrubé zárobky sa hodnotia podľa právnych predpisov **účinných v čase, keď sa získali** a nie je rozhodujúce, podľa akých právnych predpisov sociálneho poistenia nárok na dôchodok vznikol. Význam tejto zásady je v zabezpečení právnej istoty poistencov.

Táto zásada je vyjadrená aj v zákone o sociálnom poistení, ktorý nadobudol účinnosť od 1. januára 2004, a to v § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z., podľa

ktorého sa za obdobie dôchodkového poistenia považuje aj zamestnanie a náhradné doby získané podľa predpisov účinných **pred 1. januárom 2004.**

Dobou zamestnania získaného podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 je aj **doba štúdia na strednej a vysokej škole vykonávaného v období od 1. januára 1965 do 31. decembra 2003.**

Aj keď podľa zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov doba štúdia vykonávaného po 31. decembri 2003 už nie je obdobím povinného dôchodkového poistenia, na nároky na dôchodky, ktoré vznikajú po 31. decembri 2003, sa započítajú aj **doby štúdia získané pred 1. januárom 2004.**

Spravidla sa štúdium započítava v rozsahu, v akom trvalo **po skončení povinnej školskej dochádzky**, a to od 1. septembra školského roka, ktorý nasleduje po školskom roku, v ktorom poistenec skončil povinnú školskú dochádzku.

Preukázanie dátumu skončenia povinnej školskej dochádzky je potrebné z dôvodu, že v kalendárnych rokoch, ktoré prichádza do úvahy hodnotiť na účely nárokov na dôchodok, ktoré sa priznávajú v súčasnosti a na stanovenie ich sumy, nastali viaceré zmeny, pokiaľ išlo o dĺžku povinnej školskej dochádzky, ktorá mohla byť **osem, deväť, aj desaťročná.** V prípade dlhšej ako osemročnej mohla byť povinná školská dochádzka skončená absolvovaním nielen posledného ročníka základnej školy, ale aj prvého, prípadne druhého ročníka strednej školy, čo má za následok, že doba štúdia na strednej škole sa všetkým poistencom **nezapočíta** v rozsahu, v akom toto štúdium skutočne trvalo.

Na účely nároku na dôchodok a stanovenie jeho sumy sa doba štúdia započíta podľa právnej úpravy upravujúcej hodnotenie štúdia ako doby zamestnania, ktorá bola platná v čase, v ktorom štúdium trvalo. Poistencovi, ktorému vznikne nárok na dôchodok v roku 2012, Sociálna poisťovňa dobu štúdia započíta v rozsahu, aký určuje zákon o sociálnom zabezpečení účinný v období, v ktorom štúdium absolvoval. Teda, ak poistenec absolvoval štúdium na strednej škole napr. v rokoch 1969 až 1973, započíta sa mu v súlade s právnou úpravou účinnou v týchto rokoch.

Okrem **právnych predpisov o sociálnom zabezpečení**, ktorými v období od 1. januára 1965 do 31. decembra 2003 sú zákon **č. 101/1964 Zb.** o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, zákon **č. 121/1975 Zb.** o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, zákon **č. 100/1988 Zb.** o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov a **vykonávacie vyhlášky** k týmto zákonom, je však na účely hodnotenia doby štúdia ako doby zamestnania **potrebné prihliadať aj na osobitné právne predpisy**, ktoré v období, keď štúdium trvalo, definovali jednotlivé skutočnosti, od ktorých závisí posúdenie možnosti hodnotenia štúdia a jeho rozsahu na účely dôchodkového poistenia, ako sú napr. trvanie povinnej školskej dochádzky, školský rok, skončenie štúdia, doba školských prázdnin.

Osobitnými právnymi predpismi sú **školské zákony**, pokiaľ ide o povinnú školskú dochádzku a štúdium na stredných školách, a zákony o vysokých školách, pokiaľ ide o štúdium na vysokých školách, a niektoré ďalšie predpisy.

Povinná školská dochádzka sa začína školským rokom, ktorý nasleduje po dni, v ktorom dieťa dovŕšilo šiesty rok veku.

Dieťa, ktoré dovŕšilo šesť rokov od začiatku školského roku do konca kalendárneho roku, bolo možné prijať do školy, ak bolo duševne a telesne primerane vyspelé.

Ak dieťa nebolo po dovŕšení šiesteho roku telesne alebo duševne vyspelé, odložil sa začiatok povinnej školskej dochádzky o jeden rok.

V súvislosti s posudzovaním skutočnosti, kedy konkrétny poistenec skončil povinnú školskú dochádzku, je preto potrebné prihliadať aj na to, že povinnú školskú dochádzku mohli začať plniť deti narodené v jeden deň od rôzneho dátumu. Napríklad dieťa narodené v novembri 1967, ktoré dovŕšilo šesť rokov veku v novembri 1973, by malo začať plniť školskú dochádzku v školskom roku 1974/1975. Mohlo ju však začať plniť už aj v školskom roku 1973/1974. Prípadne dieťa narodené v auguste 1968, ktoré dovŕšilo šesť rokov veku v auguste 1974, malo začať plniť povinnú školskú dochádzku v školskom roku 1974/1975, mohlo ju však začať plniť aj v školskom roku 1975/1976.

V období od 1. januára 1965 do 31. decembra 2003 dĺžku povinnej školskej dochádzky **upravovali viaceré právne predpisy.**

I. Od 28. decembra 1960 do 31. augusta 1978 bol účinný zákon č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (školský zákon). Povinná školská dochádzka počínajúc školským rokom 1961/1962 trvala **deväť rokov**. Základné školy mali **deväť ročníkov**.

II. Od 1. septembra 1978 do 31. augusta 1984 bol účinný zákon č. 63/1978 Zb. o opatreniach v sústave základných a stredných škôl.

Od 1. septembra 1978 bolo možné splniť povinnú školskú dochádzku aj **skončením prvého ročníka strednej školy**.

Zriaďovali sa **základné školy s ôsmimi ročníkmi**, prví absolventi skončili základnú školu v školskom roku 1983/1984.

Povinná školská dochádzka trvala pre žiakov

- základnej školy - **desať rokov**,

- deväťročnej základnej školy - **deväť rokov**; ak boli žiaci po získaní základného vzdelania v ôsmom ročníku tejto školy prijatí do prvého ročníka strednej školy, splnili povinnú školskú dochádzku skončením prvého ročníka strednej školy; základné deväťročné školy zanikli 30. júnom 1984,

- pomocných škôl - **osem rokov**,

- škôl pre mládež vyžadujúcu osobitnú starostlivosť - **desať až jedenásť rokov**.

Žiakom základnej deväťročnej školy, ktorí splnili povinnú školskú dochádzku, ale nedosiahli poskytované vzdelanie, bolo možné povoliť ďalšiu dochádzku do školy, najdlhšie však do konca školského roku, v ktorom dosiahli šestnásť rokov veku.

Pretože **od 1. septembra 1978 neprichádza do úvahy vždy započítanie doby štúdia na strednej škole v plnom rozsahu**, nie je dostačujúcim dokladom na započítanie doby štúdia na

strednej škole vysvedčenie z posledného ročníka strednej školy, resp. maturitné vysvedčenie. Z dátumu skončenia štúdia na strednej škole totiž nie je zrejmý dátum, od ktorého prichádza do úvahy započítanie doby štúdia na účely dôchodkového poistenia.

III. Od 1. septembra 1984 bol účinný zákon **č. 29/1984 Zb.** o sústave základných a stredných škôl (školský zákon), ktorý bol viac razy novelizovaný. Zákon č. 29/1984 Zb. v znení neskorších predpisov bol účinný do 31. augusta 2008.

Povinná školská dochádzka trvala **desať rokov**. Povinná školská dochádzka do pomocnej školy trvala **osem rokov**.

IV. 1. júna 1990 nadobudol účinnosť zákon **č. 171/1990 Zb.**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 29/1984 Zb. v znení neskorších predpisov.

Povinná školská dochádzka trvala **deväť rokov** a žiaci ju splnili ukončením obdobia školského vyučovania školského roka, v ktorom skončili posledný rok povinnej školskej dochádzky.

Od školského roku 1990/1991 sa **postupne** podľa potreby zriaďovali **deviate ročníky**.

V. 1. januára 1998 nadobudol účinnosť zákon **č. 6/1998 Z. z.**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 29/1984 Zb. v znení neskorších predpisov a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov.

Povinná školská dochádzka bola **desaťročná** a trvala najdlhšie do konca školského roku, v ktorom žiak dovŕšil 16 rokov veku, ak tento zákon neustanovoval inak.

Povinná školská dochádzka žiakov, ktorí do skončenia školského roku 1997/1998 dovŕšili 15 rokov veku, sa týmto školským rokom skončila.

Žiaci, ktorí úspešne skončili ôsmy ročník základnej školy v školskom roku 1997/1998 a boli prijatí do prvých ročníkov stredných škôl, splnili povinnú školskú dochádzku **skončením druhého ročníka strednej školy**.

V období **od 1. septembra 1984 do 31. júla 1991** však **právne predpisy sociálneho zabezpečenia** umožňujú započítať dobu štúdia **už od prvého ročníka strednej školy, najskôr** však po ukončení ôsmich rokov školskej dochádzky. To znamená, že v týchto prípadoch sa započíta štúdium na strednej škole v plnom rozsahu, teda aj štúdium pred skončením povinnej školskej dochádzky.

Na základe analýzy právnych predpisov sociálneho zabezpečenia a uvedených osobitných právnych predpisov je možné rozdeliť poistencov v závislosti od dátumu ich narodenia do skupín (pričom vychádzame z predpokladu, že poistenec **začal plniť** povinnú školskú dochádzku **ako**

šesťročný), ktoré sa odlišujú tým, či je **potrebné** na účely hodnotenia doby štúdia na strednej škole zaoberať sa skutočnosťou, kedy poistenec skončil povinnú školskú dochádzku.

U poistencov **narodených do 31. augusta 1963** nie je potrebné zaoberať sa touto skutočnosťou, pretože u nich **skončenie povinnej školskej dochádzky až počas štúdia na strednej škole neprichádzalo do úvahy**. Pre poistencov narodených v období **od 1. januára 1963** to však platí len vtedy, ak povinnú školskú dochádzku nezačali plniť starší ako šesťroční.

Poistencom narodeným v období **od 1. septembra 1963 do 31. augusta 1969** podľa príslušných ustanovení právnych predpisov sociálneho zabezpečenia je možné do obdobia dôchodkového poistenia započítať len štúdium **po skončení povinnej školskej dochádzky**.

Podľa osobitných právnych predpisov, ktoré upravovali povinnú školskú dochádzku, mohli títo poistenci zásadne splniť povinnú školskú dochádzku:

- skončením základnej deväťročnej školy alebo aj
- skončením prvého ročníka strednej školy.

Je preto potrebné, aby poistenci narodení v období od 1. septembra 1963 do 31. augusta 1969 preukázali dátum skončenia povinnej školskej dochádzky.

Poistencom narodeným v období **od 1. septembra 1969 do 31. augusta 1975** je podľa príslušných ustanovení právnych predpisov sociálneho zabezpečenia možné do obdobia dôchodkového poistenia započítať už štúdium **od prvého ročníka strednej školy**, najskôr však po ukončení ôsmich rokov školskej dochádzky. Poistenci narodení v tomto období preto **nemusia preukazovať** dátum skončenia povinnej školskej dochádzky. Na započítanie doby štúdia postačuje maturitné vysvedčenie, prípadne vysvedčenie z posledného ročníka strednej školy.

Podľa príslušných ustanovení právnych predpisov sociálneho zabezpečenia je možné poistencom narodeným v období **od 1. septembra 1975** započítať do obdobia dôchodkového poistenia len **štúdium po skončení povinnej školskej dochádzky**.

Podľa osobitných právnych predpisov, ktoré upravovali povinnú školskú dochádzku poistencov narodených v tomto období, mohli poistenci splniť povinnú školskú dochádzku:

- skončením základnej školy alebo
- poistenci narodení **po 31. auguste 1982** spravidla skončením prvého ročníka strednej školy.

Poistenci narodení v období po 31. auguste 1982 už končia povinnú školskú dochádzku, ktorá je desaťročná, v prvom ročníku strednej školy, **nemusia preto preukazovať** dátum jej skončenia. Štúdium sa im započíta až od druhého ročníka strednej školy.

Preukazovanie dátumu skončenia povinnej školskej dochádzky sa **v súčasnosti** netýka poistencov, ktorým sa priznáva **starobný dôchodok alebo predčasný starobný dôchodok**, pretože sa **narodili pred rokom 1963**.

Preukázaním dátumu skončenia povinnej školskej dochádzky sa tým poistencom, ktorých sa týka povinnosť túto skutočnosť preukazovať, zabezpečí započítanie štúdia na strednej škole v rozsahu, ktorý je v súlade s právnymi predpismi.

Zákon č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov ukladá Sociálnej poisťovni v § 195 ods. 1 a 3 povinnosť pred vydaním rozhodnutia postupovať tak, aby **presne a úplne zistila skutočný stav veci** a na tento účel obstarala potrebné podklady na rozhodnutie, ako aj povinnosť pri posudzovaní veci objasňovať všetky rozhodujúce skutočnosti bez ohľadu na to, či svedčia v prospech alebo v neprospech účastníka konania.

Zároveň ustanovenia § 173 ods. 2, 184 ods. 5 a 227 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov ukladajú poistencovi a účastníkovi konania, ktorým je fyzická osoba, ktorá požiadala o priznanie dôchodku, **povinnosť spolupracovať** s organizačnými zložkami Sociálnej poisťovne počas celého konania o dôchodku, **preukazovať skutočnosti** rozhodujúce na nárok na dôchodok, nárok na jeho výplatu a jeho sumu **spôsobom určeným Sociálnou poisťovňou**.

Tí poistenci, ktorí majú na druhej strane vysvedčenia (z prvého alebo druhého ročníka strednej školy) uvedené, že skončením konkrétneho školského roka skončili povinnú školskú dochádzku, **preukazujú** Sociálnej poisťovni dátum skončenia povinnej školskej dochádzky týmto vysvedčením.

Ostatní poistenci musia požiadať školu, v ktorej skončili povinnú školskú dochádzku, o vydanie potvrdenia o tom, kedy skončili povinnú školskú dochádzku, na základe pedagogickej dokumentácie. Ak škola v súčasnosti neexistuje, spravidla je potrebné získať doklad z archívu, v ktorom sú uložené písomnosti školy. Niektorým poistencom bude postačovať, aby vysvedčením z niektorého ročníka základnej školy preukázali dátum, kedy začali plniť povinnú školskú dochádzku.

Bližšie informácie o spôsobe preukázania tejto skutočnosti poskytne zamestnanec pobočky Sociálnej poisťovne, v ktorej sa bude spisovať žiadosť o dôchodok, v závislosti od okolností konkrétneho prípadu.

Ako bolo už v úvode spomenuté, **doba štúdia** vykonávaného v období **po 31. decembri 2003** nie je obdobím povinného dôchodkového poistenia. Táto doba štúdia sa preto na účely nároku na dôchodok a stanovenie jeho sumy nezapočíta. Vyplýva to z ustanovenia § 15 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Počas trvania štúdia v období po 31. decembri 2003 môže byť fyzická osoba, ktorá dovŕšila vek 16 rokov a má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, povolenie na prechodný pobyt alebo povolenie na trvalý pobyt, **dobrovoľne dôchodkovo poistená**.

Dobrovoľne dôchodkovo poistenej osobe vzniká dôchodkové poistenie odo dňa prihlásenia sa na toto poistenie, najskôr odo dňa podania prihlášky, a zaniká odo dňa odhlásenia sa z tohto poistenia, najskôr odo dňa podania odhlášky.

Ustanovenie § 142 ods. 3 písm. c) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 721/2004 Z. z. za obdobie sústavnej prípravy na povolanie štúdiom na strednej škole alebo na vysokej škole po dovŕšení 16 rokov veku, ktoré trvalo po 31. decembri 2003, umožňuje **dodatočne doplatiť poistné** na dôchodkové poistenie, a to kedykoľvek, teda aj v čase rozhodovania o nároku na dôchodok. Poistenec sa môže rozhodnúť dodatočne doplatiť poistné na dôchodkové poistenie za obdobie sústavnej prípravy na povolanie aj po priznaní dôchodku.

V rozsahu, za ktorý sa za dobu štúdia, ktorá trvala po dovŕšení 16 rokov veku poistenca, zaplatilo poistné na dôchodkové poistenie, sa doba štúdia započíta ako obdobie dôchodkového poistenia.

Získanie obdobia dôchodkového poistenia zaplacením poistného na dôchodkové poistenie za dobu štúdia, ktoré trvalo po 31. decembri 2003, však u niektorých poistencov **môže negatívne ovplyvniť** ich sumu dôchodku.

Táto situácia môže nastať u tých poistencov, ktorí poistné na dôchodkové poistenie za dobu štúdia zaplatia z nižšieho vymeriavacieho základu (spravidla to býva minimálny vymeriavací základ) v porovnaní s vymeriavacími základmi, ktoré dosiahnu (ak ide o dobrovoľné dôchodkové poistenie) alebo dosiahli (ak ide o dodatočné doplatenie poistného) v ostatných rokoch dôchodkového poistenia. V dôsledku toho sa im zníži hodnota priemerného osobného mzdového bodu, ktorý je jedným z činiteľov ovplyvňujúcich sumu dôchodku. Aj napriek tomu, že dodatočným doplatením poistného na dôchodkové poistenie za dobu štúdia získajú dlhšie obdobie dôchodkového poistenia, suma dôchodku môže byť nižšia, ako by bola bez dodatočného doplatenia poistného.

Eva Záthurecká,
odbor metodického riadenia a opravných prostriedkov sekcie dôchodkového poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Uvažujete o odchode do predčasného starobného dôchodku?

Predčasný starobný dôchodok je dávka, ktorá slúži na zabezpečenie príjmu občana v preddôchodkovom veku, ktorý prišiel o zamestnanie, dlhodobo si ho nedokáže nájsť a nemá iné možnosti riešenia svojej ekonomickej situácie. Keďže poberateľmi predčasného starobného dôchodku sa stávali ľudia, ktorí na tento dôchodok neboli vôbec odkázaní, novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, účinná od 1.1.2011 priniesla zákaz súbehu práce a poberania predčasného starobného dôchodku. Preto každý občan, ktorý sa rozhodne pre predčasný starobný dôchodok, musí najprv ukončiť zamestnanie. Ak sa občan informuje o podmienkach nároku na predčasný starobný dôchodok včas a pripraví si vopred všetky potrebné doklady, nemalo by prísť k situácii, že občan zostane bez príjmu odo dňa ukončenia zamestnania na riadnu pracovnú zmluvu do dňa poukázania prvej výplaty dôchodku. Riešením môže byť uzavretie dohody o pracovnej činnosti so zamestnávateľom. Táto dohoda nezakladá účasť na dôchodkovom poistení.

Podmienky priznania predčasného starobného dôchodku

Občan môže požiadať o priznanie predčasného starobného dôchodku najskôr dva roky pred dovŕšením dôchodkového veku, ak ukončil povinné dôchodkové poistenie ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba a súčasne spĺňa podmienku dôchodkového poistenia najmenej 15 rokov a podmienku, že suma predčasného starobného dôchodku je vyššia ako 1,2 násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.

Žiadateľ o predčasný starobný dôchodok nemôže byť zamestnaný na riadnu pracovnú zmluvu. V opačnom prípade, nie je možné spísať žiadosť o dôchodok. Ak však žiadateľ o dôchodok v čase spísania žiadosti pracuje na dohodu, na túto skutočnosť sa neprihliada.

Pred uplatnením nároku na predčasný starobný dôchodok je vhodné navštíviť pobočku Sociálnej poisťovne príslušnú podľa miesta trvalého pobytu poistenca, požiadať o informáciu, aké doklady je v konkrétnom prípade potrebné na spísanie žiadosti predložiť a dohodnúť si termín spísania žiadosti tak, aby žiadateľ mohol na spísanie žiadosti priniesť všetky potrebné doklady. Základné informácie, ako postupovať pri vybavovaní predčasného starobného dôchodku, Sociálna poisťovňa poskytuje aj telefonicky na bezplatnej linke **0800 123 123**, resp. elektronicky na adrese dochodky@socpoist.sk.

Ako si vybaviť predčasný starobný dôchodok

Nárok na predčasný starobný dôchodok je potrebné uplatniť písomnou žiadosťou na elektronickom formulári určenom Sociálnou poisťovňou, prostredníctvom pobočky Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta trvalého pobytu. Ak sa občan prechodne zdržiava mimo svojho trvalého pobytu a zo zdravotných dôvodov nie je schopný podať žiadosť v pobočke príslušnej podľa miesta trvalého pobytu, žiadosť môže spísať pobočka príslušná podľa miesta prechodného pobytu.

Občan, ktorý je vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody, podáva takúto žiadosť prostredníctvom ústavu Zboru väzenskej a justičnej stráže v pobočke príslušnej podľa sídla tohto ústavu. Ak občan nemá na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, žiadosť spisuje Informačno-poradenské centrum ústredia Sociálnej poisťovne v Bratislave.

Na účely spísania žiadosti o predčasný starobný dôchodok je potrebné predložiť doklady preukazujúce všetky dôležité údaje (originály alebo úradne overené kópie), aby sa zabezpečilo uvedenie pravdivých, platných a presných údajov v žiadosti. Ide najmä o tieto doklady:

- platný preukaz totožnosti (občiansky preukaz alebo cestovný pas)
- doklad o ukončení vzdelania (výučný list, maturitné vysvedčenie, diplom) alebo potvrdenie školy o tom, odkedy – dokedy trvalo štúdium, ktoré nebolo ukončené predpísaným spôsobom. Pokiaľ občan uvedené doklady nevlastní, môže si ich vyžiadať písomne alebo osobne priamo v škole, ktorú navštevoval, v prípade, že škola už neexistuje, v príslušnom archíve podľa sídla školy. V niektorých prípadoch na preukázanie doby štúdia pre dôchodkové účely je potrebné predložiť aj potvrdenie o ukončení povinnej školskej dochádzky. Pretože obdobím dôchodkového poistenia pre výpočet sumy dôchodku je obdobie od ukončenia povinnej školskej dochádzky. Zisťovať dátum ukončenia povinnej

školskej dochádzky je potrebné len vtedy, ak ide o občana, ktorý mohol podľa platných právnych predpisov povinnú školskú dochádzku ukončiť nie len na základnej škole, ale aj v prvom alebo druhom ročníku strednej školy. Ak občan začal plniť povinnú školskú dochádzku ako šesťročný, dátum ukončenia povinnej školskej dochádzky sa zisťuje u tých občanov, ktorí sa narodili v období od 1.9.1963 do 31.8.1969 a u občanov, ktorí sa narodili po 31.8.1975. Ukončenie povinnej školskej dochádzky sa môže preukázať osobitným potvrdením školy o tom, v ktorom roku bola ukončená povinná školská dochádzka alebo vysvedčením z prvého, prípadne druhého ročníka strednej školy, na ktorých druhej strane býva spravidla táto skutočnosť uvedená.

- vojenskú knižku alebo doklad vydaný príslušnou vojenskou správou, prípadne vojenským archívom v Trnave. Tento doklad je možné vyžiadať písomne alebo osobne.
- rodné listy detí, prípadne rozhodnutie príslušného orgánu, na ktorého základe bolo dieťa prevzaté do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, a v prípade úmrtia dieťaťa pred dosiahnutím 18. roku veku aj úmrtný list alebo výpis z matriky. Ak dieťa bolo v starostlivosti inej osoby alebo ústavu, je potrebné predložiť aj doklad preukazujúci trvanie takéhoto obdobia.

Ďalšie doklady, ktoré musia byť priložené k žiadosti o predčasný starobný dôchodok sú:

- potvrdenia o všetkých obdobiach, v ktorých bol občan evidovaný v evidencii nezamestnaných občanov hľadajúcich zamestnanie pred 1. januárom 2001; potvrdenia o všetkých obdobiach, v ktorých občan poberal podporu v nezamestnanosti v čase od 1.1.2001 do 31.12.2003.
- hodnoverný doklad (evidenčný list dôchodkového poistenia, potvrdenie zamestnávateľa, prípadne jeho právneho nástupcu), z ktorého je zrejmé, odkedy – dokedy zamestnanie trvalo
- potvrdenie zamestnávateľa o dobe zamestnania pred 1. májom 1990 v štátoch, s ktorými Slovenská republika nemá uzavretú medzištátnu zmluvu o sociálnom zabezpečení.

Okrem týchto dokladov sa predkladajú aj ďalšie doklady, podľa toho, ktoré skutočnosti je ešte potrebné preukázať. Ak žiadateľ o predčasný starobný dôchodok poberá výsluhový dôchodok je potrebné predložiť potvrdenie o dobe služobného pomeru zhodnotenej na účely výsluhového dôchodku. Takéto potvrdenie vydáva príslušný útvar sociálneho zabezpečenia ministerstva alebo Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia, ktorý výsluhový dôchodok priznal. Ak žiadateľ získal aj obdobia výkonu služby príslušníka Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Národného bezpečnostného úradu, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, colníka, Hasičského a záchranného zboru, Horskej záchranej služby, príslušníka ozbrojených síl, ktorý vykonáva profesionálnu službu alebo vojaka, ktorý sa počas výkonu vojenskej služby v ozbrojených silách štúdiom alebo výcvikom pripravoval na výkon profesionálnej služby v ozbrojených silách, je potrebné predložiť potvrdenie príslušného útvaru sociálneho zabezpečenia ministerstva alebo Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia o tom, či získanou dobou výkonu služby žiadateľ o predčasný starobný dôchodok spĺňa, alebo nespĺňa podmienky nároku na výsluhový dôchodok.

Ak sa žiadateľovi vypláca dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi, k žiadosti o dôchodok je potrebné priložiť doklad príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý tieto dávky vypláca, o vyplatenej sume dávok v hmotnej núdzi a príspevku k dávke v hmotnej núdzi.

V prípade, že u žiadateľa bol nariadený výkon rozhodnutia zrážkou zo mzdy (z iných príjmov) uznesením súdu alebo exekučným príkazom, je potrebné priložiť k žiadosti o dôchodok príslušné uznesenie a potvrdenie o výške doposiaľ vykonaných zrážok zo mzdy.

Zamestnávateľ je povinný svojim zamestnancom na ich vlastnú žiadosť vystaviť potvrdenia na účely sociálneho poistenia.

K žiadosti o predčasný starobný dôchodok musí byť tiež priložené tlačivo „Poukazovanie dôchodkových dávok na účet dôchodcu v banke“ alebo „Žiadosť o poukazovanie dôchodkových dávok na účet manžela/manželky dôchodcu“, ak žiadateľ žiada o takýto spôsob poukazovania dôchodku. Tlačivo musí byť vyplnené, vlastnoručne podpísané a overené príslušnou bankou.

Sociálna poisťovňa odporúča svojim klientom pred podpísaním žiadosti o dôchodok všetky v nej uvedené údaje opticky skontrolovať.

Lehoty vybavenia

O žiadosti o dôchodok je Sociálna poisťovňa povinná rozhodnúť najneskôr do 60 dní od začatia konania. V mimoriadne zložitých prípadoch možno túto lehotu predĺžiť najviac o 60 dní. Ide najmä o zabezpečenie podkladov, bez ktorých nie je možné rozhodnúť o dôchodku. O skutočnostiach, ktoré bránia v rozhodnutí o žiadosti o dôchodok v lehote do 60 dní, Sociálna poisťovňa písomne informuje žiadateľa o dôchodok.

Ako sa určuje suma

Suma predčasného starobného dôchodku (PS) sa určí ako súčin priemerného osobného mzdového bodu (POMB), obdobia dôchodkového poistenia (ODP) získaného ku dňu vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok a aktuálnej dôchodkovej hodnoty (ADH).

Suma predčasného starobného dôchodku sa zníži o 0,5 % za každých začatých 30 dní odo dňa vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok do dovŕšenia dôchodkového veku. Prihliada sa aj na zvyšky dní kratšie ako 30.

Príklad:

Poistenec ukončil zamestnanie 30.4.2012. Dňa 2.5.2012 požiadal prostredníctvom pobočky Sociálnej poisťovne o priznanie predčasného starobného dôchodku od 2.5.2012. Dôchodkový vek 62 rokov dovŕši 13.3.2013. Počet rokov jeho dôchodkového poistenia je 39,6534. Priemerný osobný mzdový bod je 1,0995.

$$PS1 = POMB \times ODP \times ADH$$

$$PS1 = 1,0995 \times 39,6534 \times 9,8182$$

$$PS1 = 428,06285$$

Od 2.5.2012 do dovŕšenia dôchodkového veku, t. j. do 12.3.2013 je 315 dní. Suma predčasného starobného dôchodku sa zníži o 0,5 % za každých začatých 30 dní odo dňa vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok do dovŕšenia dôchodkového veku.

$$(315 / 30) \times 0,5$$

Prihliada sa aj na zvyšky dní kratšie ako 30, hodnota percentuálneho zníženia = $11 \times 0,5 = 5,5 \%$

$$PS2 = PS1 \times 5,5 \%$$

$$PS2 = 428,06285 \times 5,5 \%$$

$$PS2 = 23,543457$$

$$PS = 428,06285 - 23,543457$$

$$PS = 404,51939, \text{ po zaokrúhlení } 404,60 \text{ EUR}$$

Suma dôchodku sa následne zvýši o 3,3 % mesačnej sumy dôchodku, t. j. o 13,40 EUR.

Predčasný starobný dôchodok k 2.5.2012 je 418,00 EUR.

Dovŕšením dôchodkového veku sa predčasný starobný dôchodok stáva starobným dôchodkom, suma dôchodku sa neprepočítava. Sociálna poisťovňa o tejto skutočnosti rozhodnutie nevydáva.

Občan má možnosť vypočítať si informatívne sumu predčasného starobného dôchodku skôr než sa rozhodne odísť do dôchodku pomocou kalkulačky na webovej stránke Sociálnej poisťovne www.socpoist.sk. Na dosadenie potrebných údajov, ktorými sú osobný vymeriavací základ (OVZ) a náhradná doba (ND), je vhodné mať pri sebe Informáciu o stave individuálneho účtu poistenca (stavová informácia do 31.12.2003) a Informáciu o zmenách stavu individuálneho účtu poistenca (zmenová informácia od 1.1.2004).

Stavová informácia bola občanom zaslaná v predchádzajúcich rokoch. Ak ju občan nemá, môže požiadať Sociálnu poisťovňu o jej opätovné vyhotovenie a zaslanie. Súčasne môže požiadať o vyhotovenie a zaslanie zmenovej informácie.

Sumu vypočítaného dôchodku pomocou kalkulačky je ďalej potrebné znížiť o 0,5 % za každých aj začatých 30 dní do dovŕšenia dôchodkového veku.

Ako sa vypláca predčasný starobný dôchodok

Dôchodok sa poukazuje vopred a vždy v pravidelných mesačných termínoch. Termín výplaty určí každému poberateľovi dôchodkovej dávky Sociálna poisťovňa. Výplatný deň dôchodku je kalendárny deň, na ktorý pripadne splatnosť. Tieto splatnosti sú stanovené na párne dni od 2. do 24. dňa v kalendárnom mesiaci.

Dôchodok sa poukazuje na účet príjemcu dávky alebo na účet manžela/manželky príjemcu dávky v banke, alebo v pobočke zahraničnej banky, alebo sa vyplácajú v hotovosti prostredníctvom pošty.

Ďalšou možnosťou poukazovania dôchodku je aj poukazovanie prostredníctvom hromadného poukazu do zariadenia sociálnych služieb, ak je poberateľ dôchodku umiestnený v takomto zariadení a nepožiada o iný spôsob poukazovania dôchodku. Dôchodok sa hromadným poukazom do zariadenia sociálnych služieb poukazuje vždy 15-eho dňa v kalendárnom mesiaci.

Poberateľovi dôchodku vo výkone väzby, alebo vo výkone trestu odňatia slobody sa dôchodok poukazuje prostredníctvom ústavu na výkon väzby alebo ústavu na výkon trestu odňatia slobody.

Práca a predčasný starobný dôchodok

Ak poberateľ predčasného starobného dôchodku začne vykonávať zárobkovú činnosť, z ktorej vyplýva povinné dôchodkové poistenie, je povinný túto skutočnosť oznámiť Sociálnej poisťovni a **Sociálna poisťovňa je povinná výplatu dôchodku zastaviť**. Po ukončení zárobkovej činnosti môže občan požiadať o uvoľnenie výplaty predčasného starobného dôchodku a zároveň o jeho zvýšenie. Suma dôchodku sa zvýši tak, že k sume dôchodku vyplácaného ku dňu zastavenia výplaty sa pripočíta suma určená ako súčin súčtu osobných mzdových bodov ($\sum OMB$) získaných za obdobie dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty (ADH) platnej ku dňu nasledujúcemu po zániku tohto dôchodkového poistenia.

Príklad:

Občan má zastavenú výplatu predčasného starobného dôchodku z dôvodu výkonu zamestnania. Povinné dôchodkové poistenie (zamestnanie) trvalo od 1.7.2011 do 30.4.2012. Predčasný starobný dôchodok sa ku dňu zastavenia výplaty vyplácal v sume 428,20 EUR. Občan požiadal o uvoľnenie výplaty predčasného starobného dôchodku a jeho zvýšenie od 1.5.2012.

Úhrn osobných mzdových bodov za obdobie od 1.7.2011 do 30.4.2012 je 0,7143.

$$PS_2 = \sum OMB \times ADH$$

$$PS_2 = 0,7143 \times 9,8182$$

$$PS_2 = 7,013, \text{ po zaokrúhlení } 7,10 \text{ EUR}$$

$$PS = PS_1 + PS_2$$

$$PS = 428,20 + 7,10$$

$$PS = 435,30 \text{ EUR}$$

K uvedenej sume predčasného starobného dôchodku patrí zvýšenie (valorizácia) o 3,3% mesačnej sumy dôchodku, t. j. o 14,40 EUR, spolu 449,70 EUR.

O zvýšenie predčasného starobného dôchodku je možné požiadať od nasledujúceho dňa po zániku dôchodkového poistenia (zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti) neformálnou žiadosťou, ktorá musí obsahovať identifikačné údaje (meno, priezvisko, rodné číslo, adresu), o čo sa žiada a odkedy a musí byť vlastnoručne podpísaná. K žiadosti sa neprikladajú žiadne doklady. Adresovať ju treba ústrediu Sociálnej poisťovne, 29. augusta 8, 813 63 Bratislava.

Ak občan, ktorému bola zastavená výplata predčasného starobného dôchodku z dôvodu povinného dôchodkového poistenia, dovŕši dôchodkový vek, môže neformálnou žiadosťou (listom, v ktorom uvedie svoje identifikačné údaje, predmet žiadosti a vlastnoručný podpis) požiadať o uvoľnenie výplaty dôchodku odo dňa dovŕšenia dôchodkového veku. Nie však o jeho zvýšenie za obdobie dôchodkového poistenia po vzniku nároku na dôchodok. O zvýšenie dôchodku môže požiadať až po ukončení povinného dôchodkového poistenia (zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti).

**Mgr. Renáta Lacková,
Sociálna poisťovňa, ústredie
vedúca Informačno-poradenského centra**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Dávka nemocenské a samostatne zárobkovo činné osoby

Nemocenské je nemocenskou dávkou, ktorá sa poskytuje poistencovi, ak bol pre chorobu alebo úraz uznaný za dočasne práceneschopného na výkon zárobkovej činnosti alebo mu bolo nariadené karanténne opatrenie.

Z tejto definície pojmu nemocenské je zrejmé, že táto nemocenská dávka sa neposkytuje každému, kto bol uznaný za dočasne práceneschopného, ale len tým osobám, ktoré sú zároveň nemocensky poistené. To sa vzťahuje aj na samostatne zárobkovo činné osoby (ďalej len „SZČO“), tzn. nárok na nemocenské má len tá SZČO, ktorá je uznaná za dočasne práceneschopnú, a ktorá je nemocensky poistená, či už povinne alebo ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba.

Kto sa považuje na účely sociálneho poistenia, t. j. aj na účely nemocenského, za SZČO, to je definované v § 5 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Zároveň je potrebné upozorniť na fakt, že nie každá osoba, ktorá má status SZČO, je súčasne aj povinne nemocensky poistená. Povinne nemocensky poistená je iba tá SZČO, ktorej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti alebo výnos súvisiaci s podnikaním alebo s inou samostatnou zárobkovou činnosťou prekročil zákonom stanovenú hranicu. Pokiaľ SZČO nedosiahla takýto príjem za príslušný kalendárny rok, povinné nemocenské poistenie jej nevznikne.

Príklad:

Pán Andrej získal oprávnenie na prevádzkovanie živnosti od 1. decembra 2010. Povinné nemocenské poistenie by mu ako SZČO mohlo vzniknúť najskôr od 1. júla 2011, nakoľko však jeho hrubý príjem z podnikania za rok 2010 neprekročil zákonom stanovenú výšku (3948,72 €), toto poistenie mu od uvedeného dňa nevzniklo. V súčasnosti už je zrejmé, že príjem pána Andreja za rok 2011 prekročí zákonom stanovenú výšku (4078,68 €), a preto mu od 1. júla 2012 vznikne povinné nemocenské poistenie SZČO.

Fyzická osoba, ktorá má status SZČO, ale zároveň nie je povinne nemocensky poistená, môže využiť inštitút dobrovoľného nemocenského poistenia. Tento inštitút pravdepodobne využijú tie SZČO, ktoré síce nie sú povinne nemocensky poistené, ale chcú byť finančne zabezpečené pre prípad, ak by nemohli svoju samostatnú zárobkovú činnosť vykonávať napr. z dôvodu vzniku dočasnej pracovnej neschopnosti.

Inštitút dobrovoľného nemocenského poistenia zároveň môžu využiť nielen tie SZČO, ktorým ešte nevzniklo povinné nemocenské poistenie, resp., ktorým takéto poistenie zaniklo, ale aj také SZČO, ktoré už sú povinne nemocensky poistené. Je teda zrejmé, že SZČO môžu byť paralelne povinne nemocensky poistené a dobrovoľne nemocensky poistené.

Dobrovoľné nemocenské poistenie môže fyzickej osobe, t. j. aj SZČO, vzniknúť jedine v spojení s dobrovoľným dôchodkovým poistením a dobrovoľným poistením v nezamestnanosti. Dobrovoľne poistenej osobe vzniká dobrovoľné poistenie odo dňa prihlásenia sa na toto poistenie, najskôr odo dňa podania prihlášky a zaniká dňom odhlásenia sa z tohto poistenia, najskôr odo dňa podania odhlášky.

V prípade, ak by sa SZČO rozhodla dobrovoľne poistiť popri povinnom nemocenskom poistení, výšku vymeriavacieho základu si môže upraviť podľa vymeriavacieho základu, z ktorého platí poistné na nemocenské poistenie ako povinne nemocensky poistená SZČO. Tzn. v prípade, ak povinne nemocensky poistená SZČO bude mať záujem o maximálnu výšku nemocenského, vymeriavací základ si môže zvoliť ako rozdiel medzi maximálnym vymeriavacím základom na platenie poistného na nemocenské poistenie a vymeriavacím základom, z ktorého platí poistné na nemocenské poistenie ako povinne nemocensky poistená SZČO.

Podmienky nároku samostatne zárobkovo činnnej osoby na nemocenské

Základná podmienka nároku SZČO na nemocenské už bola uvedená. Je ňou existencia nemocenského poistenia, či už povinného alebo dobrovoľného. Nárok na túto nemocenskú dávku si však môžu uplatniť aj tie SZČO, ktoré síce nie sú aktuálne nemocensky poistené, ale dôvod na poskytnutie nemocenského (dočasná pracovná neschopnosť) im vznikol v rámci ochrannej lehoty, t. j. v zásade počas 7 dní po zániku nemocenského poistenia. Ak SZČO zaniklo nemocenské poistenie v období tehotenstva, plyní jej ochranná lehota v trvaní 8 mesiacov.

Pri uplatnení nároku na nemocenské musí povinne nemocensky poistená SZČO alebo dobrovoľne nemocensky poistená osoba spĺňať okrem vyššie uvedenej podmienky existencie nemocenského poistenia, príp. plynutia ochrannej lehoty, aj ďalšiu všeobecnú podmienku nároku na nemocenskú dávku, ktorou je zaplatenie poistného na nemocenské poistenie včas a v správnej výške. Splnenie tejto podmienky sa sleduje za obdobie posledných desať rokov predchádzajúcich kalendárnemu mesiacu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenského (vznik dočasnej pracovnej neschopnosti).

Okrem uvedených všeobecných podmienok nároku musí samozrejme vzniknúť aj dôvod na poskytnutie nemocenského, t. j. musí vzniknúť dočasná pracovná neschopnosť, či už z dôvodu choroby, úrazu alebo karanténneho opatrenia. Túto skutočnosť potvrdzuje ošetrojúci lekár (všeobecný lekár alebo gynekológ).

Všetky uvedené podmienky nároku na nemocenské musí spĺňať tak povinne nemocensky poistená SZČO, ako aj dobrovoľne nemocensky poistená osoba. Pokiaľ by si nárok na nemocenské uplatnila SZČO, ktorá je poistená dobrovoľne, aby jej predmetný nárok vznikol, musela by splniť ešte ďalšiu podmienku, ktorou je trvanie nemocenského poistenia najmenej 270 dní v posledných dvoch rokoch pred vznikom dočasnej pracovnej neschopnosti. Na účely splnenia podmienky 270 dní nemocenského poistenia v posledných dvoch rokoch pred vznikom dočasnej pracovnej neschopnosti je možné započítať nielen dni z aktuálneho nemocenského poistenia, ale aj z akéhokoľvek iného ukončeného nemocenského poistenia (povinné nemocenské poistenie zamestnanca alebo SZČO alebo predchádzajúce dobrovoľné nemocenské poistenie).

Doba poskytovania nemocenského samostatne zárobkovo činnnej osobe

Nemocenské sa poskytuje za kalendárne dni.

Povinne nemocensky poistenej SZČO a dobrovoľne nemocensky poistenej osobe vzniká nárok na nemocenské od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti.

Nemocenské sa nevypláti SZČO odo dňa porušenia liečebného režimu určeného lekárom do skončenia dočasnej pracovnej neschopnosti, najviac v rozsahu 30 dní odo dňa porušenia liečebného režimu určeného lekárom a tiež v prípade, ak má za konkrétny deň nárok na výplatu materského.

SZČO zanikne nárok na nemocenské dňom nasledujúcim po skončení dočasnej pracovnej neschopnosti alebo uplynutím podporného obdobia, t. j. uplynutím 52 týždňov od vzniku dočasnej pracovnej neschopnosti (do podporného obdobia sa za určitých podmienok započítavajú aj predchádzajúce obdobia dočasnej pracovnej neschopnosti, ak patria do obdobia 52 týždňov pred jej vznikom).

SZČO zanikne nárok na nemocenské aj odo dňa právoplatnosti rozhodnutia súdu, podľa ktorého bola táto osoba právoplatne odsúdená za úmyselný trestný čin, v dôsledku ktorého sa stala dočasne práceneschopnou, príp. jej predmetný nárok zanikne dňom jej smrti.

Výška nemocenského samostatne zárobkovo činnnej osoby

Výška nemocenského sa určuje z denného vymeriavacieho základu alebo z pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.

Výška nemocenského samostatne zárobkovo činnnej osoby je v období

- a) od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti do tretieho dňa dočasnej pracovnej neschopnosti 25 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu a
- b) od štvrtého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti 55 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.

Denný vymeriavací základ na určenie výšky nemocenského je podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých SZČO zaplatila poistné na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia. Vymeriavací základ je suma, z ktorej sú uhrádzané odvody do Sociálnej poisťovne. Rozhodujúce obdobie, z ktorého vymeriavacie základy vstupujú do výpočtu nemocenského, je spravidla predchádzajúci kalendárny rok alebo jeho časť. Do rozhodujúceho obdobia sa nezapočítavajú dni, v ktorých mala SZČO prerušené povinné nemocenské poistenie a dni v ktorých nebola povinná platiť poistné.

Zároveň je nevyhnutné upozorniť, že výška vymeriavacieho základu na platenie poistného na nemocenské poistenie je mesačne ohraničená. Maximálny vymeriavací základ na nemocenské poistenie je v súčasnosti (rok 2012) určený v sume 1153,50 € a minimálny vymeriavací základ je v sume 339,89 €.

Denný vymeriavací základ na určenie výšky nemocenského je taktiež ohraničený zákonom. V období od 1. januára do 31. decembra 2012 nesmie byť vyšší ako 37,8197 €.

Nemocenské SZČO sa určí z pravdepodobného denného vymeriavacieho základu, ak

- a) nemala v rozhodujúcom období vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie (platí pre povinne aj dobrovoľne nemocensky poistenú SZČO)
- b) dôvod na poskytnutie nemocenského jej vznikol v deň vzniku nemocenského poistenia alebo (platí pre povinne nemocensky poistenú SZČO),
- c) bola nepretržite dobrovoľne nemocensky poistená menej ako 26 týždňov pred vznikom dočasnej pracovnej neschopnosti; nepretržité dobrovoľné nemocenské poistenie nie je dobrovoľné nemocenské poistenie, ktoré zaniklo a znovu vzniklo nasledujúci kalendárny deň (platí pre dobrovoľne nemocensky poistenú SZČO).

Pravdepodobný denný vymeriavací základ je jedna tridsatina minimálneho vymeriavacieho základu, ktorý platí ku dňu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky (od 1. januára do 31. decembra 2012 = 11,3297 €). Pravdepodobný denný vymeriavací základ povinne nemocensky poistenej SZČO, ktorá mala prerušené povinné nemocenské poistenie z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, je jedna tridsatina vymeriavacieho základu, z ktorého by sa platilo poistné na nemocenské poistenie za kalendárny mesiac, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenského.

Denný vymeriavací základ a pravdepodobný denný vymeriavací základ sa zaokrúhľujú na štyri desatinné miesta nahor.

Mesačné sumy nemocenského sa zaokrúhľujú na desať eurocentov nahor.

Príklad:

Pani Alena je povinne nemocensky poistená SZČO nepretržite od 1. júla 2009. Za dočasne práceneschopnú bola uznaná od 15. do 29. februára 2012. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je preto rok 2011. Počas uvedeného obdobia platila poistné na nemocenské poistenie za mesiace január až jún z vymeriavacieho základu 750 €/mesiac a za mesiace júl až december z vymeriavacieho základu 630 €/mesiac. V rozhodujúcom období bola uznaná za dočasne práceneschopnú od 1. do 15. apríla 2010.

- *súčet vymeriavacích základov, z ktorých pani Mária zaplatila poistné na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období – (5 mesiacov x 750 €) + (apríl 375 €) + (6 mesiacov x 630 €) = 7 905 €*
- *počet dní rozhodujúceho obdobia – 365 dní – 15 dní DPN = 350 dní*
- *denný vymeriavací základ – 7 905 € : 350 dní ≈ 22,8572 €*
- *nemocenské od 15. do 17. februára 2012 ⇒ 22,8572 € x 25% x 3 dni = 17,1429 €*
- *nemocenské od 18. do 29. februára 2012 ⇒ 22,8572 € x 55 % x 12 dní = 150,85752 €*
- *nemocenské od 15. do 29. februára 2012 – 168,10 €*

Suma nemocenského sa obmedzuje na jej polovicu, ak sa SZČO stala dočasne práceneschopnou v dôsledku stavu, ktorý si privodila sama požitím alkoholu alebo v dôsledku zneužitia iných návykových látok. Na to, aby bola znížená suma nemocenského, sa sleduje príčinná

súvislosť medzi vznikom dočasnej pracovnej neschopnosti a požitím alkoholu, resp. zneužitím iných návykových látok.

Uplatnenie nároku SZČO na nemocenské

Nárok na výplatu nemocenského je podmienený podaním žiadosti o jeho priznanie a vyplácanie na tlačíve určenom Sociálnou poisťovňou. Za takúto žiadosť sa považuje tlačívo „Potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti“ (ďalej len „potvrdenie“). Ide o päťdielne potvrdenie, ktoré vystaví lekár príslušného zdravotníckeho zariadenia.

Nárok na nemocenské si uplatní SZČO prostredníctvom II. dielu potvrdenia v pobočke Sociálnej poisťovne miestne príslušnej podľa trvalého pobytu SZČO, na ktorom je povinná vyplniť a podpísať vyhlásenie.

V prípade, ak dočasná pracovná neschopnosť vznikne v dôsledku úrazu, SZČO je povinná k II. dielu potvrdenia predložiť aj tlačívo „Hlásenie úrazu na účely nemocenského“. Toto tlačívo je k dispozícii na webovej stránke Sociálnej poisťovne.

Po ukončení dočasnej pracovnej neschopnosti oprávnený lekár odovzdá SZČO IV. diel potvrdenia. Aj na tomto diele je SZČO povinná podpísať vyhlásenie a následne ho doručiť príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne.

Ak dočasná pracovná neschopnosť SZČO pokračuje v kalendárnom mesiaci nasledujúcom po kalendárnom mesiaci, v ktorom dočasná pracovná neschopnosť vznikla, SZČO musí príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne predložiť podpísané tlačívo „Preukaz o trvaní dočasnej pracovnej neschopnosti“, ktoré jej vystaví príslušné zdravotnícke zariadenie. Ak by uvedené tlačívo nepredložila, pobočka Sociálnej poisťovne by jej vyplatila nemocenské až po zdokladovaní ukončenia dočasnej pracovnej neschopnosti.

**JUDr. Katarína Cviková,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor nemocenského poistenia**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Práca počas dočasnej pracovnej neschopnosti a jej vplyv na výplatu nemocenského

Jednou z nemocenských dávok poskytovaných Sociálnou poisťovňou je nemocenské. Účelom tejto dávky je zabezpečiť poistencovi príjem, ktorý stratil v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti - tzv. „PN“.

Základným predpokladom pre vznik nároku na nemocenské je vznik „PN“ – uznanie za dočasne práceneschopného na výkon zárobkovej činnosti ošetrovateľom z dôvodu choroby

alebo úrazu. Ak si nárok na nemocenské uplatňuje zamestnanec, musí zároveň splniť podmienku existencie nemocenského poistenia (resp. plynutia ochrannej lehoty) a tiež podmienku absencie príjmu počas trvania „PN“. **Ak by zamestnanec počas „PN“ pracoval a mal príjem zo zamestnania, z ktorého si uplatnil nárok na nemocenské, nárok na nemocenské by nemal.**

Iná situácia nastane, ak zamestnanec, ktorý si uplatnil nárok na nemocenské zo zamestnania, podmienku absencie príjmu splní, nárok na nemocenské mu vznikne, avšak počas „PN“ vykonáva zárobkovú činnosť u iného zamestnávateľa. Uvedená skutočnosť síce neovplyvní nárok na nemocenské ako taký, ale môže ovplyvniť nárok na jeho výplatu. Dôvodom je, že **výkonom zárobkovej činnosti môže dôjsť k porušeniu liečebného režimu**. Poistenec je zo zákona povinný dodržiavať liečebný režim určený ošetrovujúcim lekárom počas trvania „PN“. Ak liečebný režim poruší, prichádza na rad sankcia v podobe vylúčenia nároku na výplatu nemocenského. **Poistenec nemá nárok na výplatu nemocenského odo dňa porušenia liečebného režimu do skončenia „PN“, najviac v rozsahu 30 dní.**

Sociálna poisťovňa teda sleduje nielen skutočnosť, či poistenec počas „PN“ vykonáva prácu v zamestnaní, z ktorého si uplatnil nárok na nemocenské, ale sleduje aj výkon práce počas „PN“ u iných zamestnávateľov.

Či už ide o zamestnanca, povinne nemocensky poistenú samostatne zárobkovo činnú osobu alebo dobrovoľne nemocensky poistenú osobu, zistenie, že počas „PN“ mal poistenec príjem zo zárobkovej činnosti, je podnetom k začatiu šetrenia, či v danom prípade nebol zo strany poistenca porušený liečebný režim. **Nie je pritom podstatné, či ide o príjem na základe pracovnej zmluvy alebo na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti alebo dohoda o brigádnickej práci študenta).** Útvár nemocenského poistenia pobočky Sociálnej poisťovne v prípade takého zistenia začne šetrenie, v rámci ktorého spravidla:

- preverí u zamestnávateľa, či poistenec v období „PN“ nevykonával zárobkovú činnosť a ak áno, akú činnosť a v ktorých dňoch,
- prostredníctvom útvaru lekárskej posudkovej činnosti pobočky Sociálnej poisťovne prešetrí, či výkon uvedenej činnosti má za následok porušenie liečebného režimu,
- vyzve poistenca, aby sa v predmetnej veci vyjadril.

Ak sa preukáže, že poistenec porušil liečebný režim určený ošetrovujúcim lekárom, poistencovi nebude odo dňa porušenia liečebného režimu vyplácané nemocenské, a to najviac 30 kalendárnych dní. Ak poistenec poruší liečebný režim opakovane, dôjde k opakovanému vylúčeniu nároku na výplatu nemocenského, pričom 30 dní sa počíta znova odo dňa opakovaného porušenia liečebného režimu.

Ak už bolo poistencovi nemocenské vyplatené a dodatočne sa zistí, že v období „PN“ vykonával zárobkovú činnosť, pričom výkon tejto činnosti mal za následok porušenie liečebného režimu, pobočka Sociálnej poisťovne uloží poistencovi povinnosť vrátiť nemocenské vyplatené neprávom.

Príklad:

Poistenec vykonáva zárobkovú činnosť u zamestnávateľa A na základe pracovnej zmluvy a u zamestnávateľa B na základe dohody o pracovnej činnosti. Z dôvodu choroby bol ošetrovúcim lekárom uznaný za dočasne práceneschopného od 14. júna 2012, pričom „PN“ trvala do 13. júla 2012. Nakoľko „PN“ trvala viac ako 10 dní, poistenec si uplatnil nárok na nemocenské z povinného nemocenského poistenia zamestnanca (zo zamestnania A). Podmienky nároku na nemocenské splnil, preto mu bolo nemocenské rozhodnutím pobočky Sociálnej poisťovne priznané od 11. dňa „PN“, t. j. od 24. júna 2012. Šetrením bolo zistené, že poistenec v dňoch 26. a 28. júna 2012 vykonával zárobkovú činnosť u zamestnávateľa B (vykladanie tovaru); výkonom tejto činnosti došlo k porušeniu liečebného režimu určeného ošetrovúcim lekárom. Pobočka Sociálnej poisťovne na základe výsledkov šetrenia vydá rozhodnutie, ktorým poistencovi vylúči nárok na výplatu nemocenského od 26. júna 2012. Poistencovi bude vyplatené nemocenské len za obdobie od 24. do 25. júna 2012 (spolu 2 dni). Za obdobie od 26. júna do 13. júla 2012 (spolu 18 dní) mu nemocenské vyplatené nebude.

**Mgr. Dalma Mozolová Hulanská,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor nemocenského poistenia**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Vývoj invalidizácie

Každý z nás sa snaží celý život pracovať dúfajúc, že sa v zdraví dožije zaslúženého dôchodku. Hranica dôchodkového veku sa už raz posunula a v budúcnosti sa predpokladá ďalšie predlžovanie nielen z dôvodu predlžujúceho sa priemerného veku človeka, ale aj vzhľadom na hospodársku situáciu krajiny.

Človek je počas svojho aktívneho života ovplyvňovaný rôznymi životnými situáciami. Môže vážnejšie ochorieť alebo sa mu stane úraz, prípadne stratí zamestnanie. V takýchto prípadoch sme postavení pred novú skutočnosť, ktorú sa snažíme riešiť. Ochorenie sa dá liečiť počas dočasnej pracovnej neschopnosti, ktorá je však obmedzená poberaním nemocenského na 52 týždňov. Ak však človek nie je schopný pracovať ani po vyčerpaní „péenky“, svoju sociálnu situáciu spravidla rieši žiadosťou o invalidný dôchodok.

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov v § 70 určuje podmienky nároku na invalidný dôchodok, v § 71 určuje podmienky vzniku invalidity, v § 72 určuje počet rokov dôchodkového poistenia potrebný na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca a v

§ 153 ods. 5 určuje vykonávanie lekárskej posudkovej činnosti posudkovým lekárom sociálneho poistenia pobočky a ústredia Sociálnej poisťovne.

Poistenec má nárok na invalidný dôchodok, ak sa stal invalidný, získal počet rokov dôchodkového poistenia a ku dňu vzniku invalidity nespĺňa podmienky nároku na starobný dôchodok alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok. Poistenec je invalidný, ak pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, pričom dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav je taký zdravotný stav, ktorý spôsobuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a ktorý má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať dlhšie ako jeden rok. Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa posudzuje porovnaním telesnej schopnosti, duševnej schopnosti a zmyslovej schopnosti poistenca s dlhodobu nepriaznivým zdravotným stavom a telesnej schopnosti, duševnej schopnosti a zmyslovej schopnosti zdravej fyzickej osoby.

Invalidný dôchodok a invalidita sú dva odlišné pojmy. Invalidita je jednou z podmienok nároku na invalidný dôchodok. Ak je niekto invalidný, ale nespĺnil inú z podmienok zo zákona, nárok na invalidný dôchodok mu nevznikne.

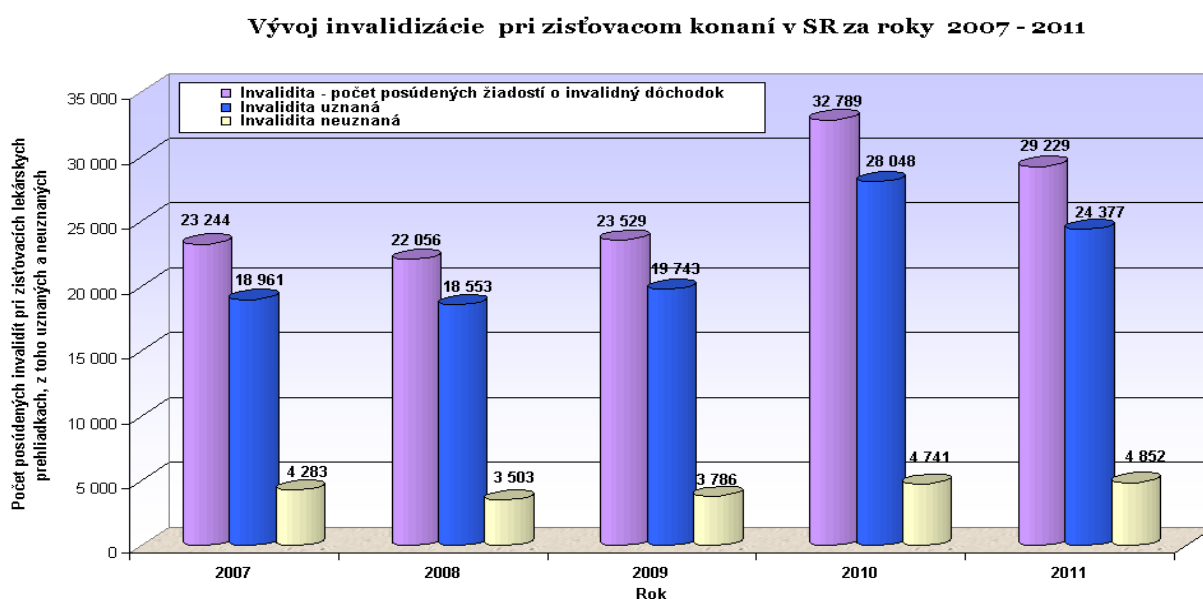
Posudkoví lekári sociálneho poistenia pobočiek Sociálnej poisťovne posudzujú zdravotný stav na základe žiadostí poistencov a vydávajú posudok o zdravotnom stave. Nejde teda o rozhodnutie. Je to len jeden z podkladov potrebných na priznanie, nepriznanie alebo ponechanie príslušnej dávky.

Na účely dôchodkového poistenia tvoria posudky o invalidite najvyššie % zo všetkých posudkov (viď tabuľka) bez ohľadu nato, či ide o žiadosť, kontrolu zdravotného stavu alebo opakované posúdenie. Občan má právo si kedykoľvek podať žiadosť o invalidný dôchodok a ak nie je spokojný s rozhodnutím, má právo podať v zákonnej lehote opravný prostriedok. V prípade, že sa nespokojnosť týka zdravotného stavu, tento sa opakovane posúdi aj v ústredí Sociálnej poisťovne. Počty posudkov v nemalej miere ovplyvňujú aj časté legislatívne zmeny v sociálnej oblasti.

ROK	2007	2008	2009	2010	2011
počet všetkých posudkov	80 381	87 153	73 402	78 770	81 519
počet posudzovaných invalidít spolu	76 817	83 359	67 759	75 518	77 879
% zo všetkých posudkov	96%	96%	92%	96%	96%

Invalidita – zisťovacie konanie

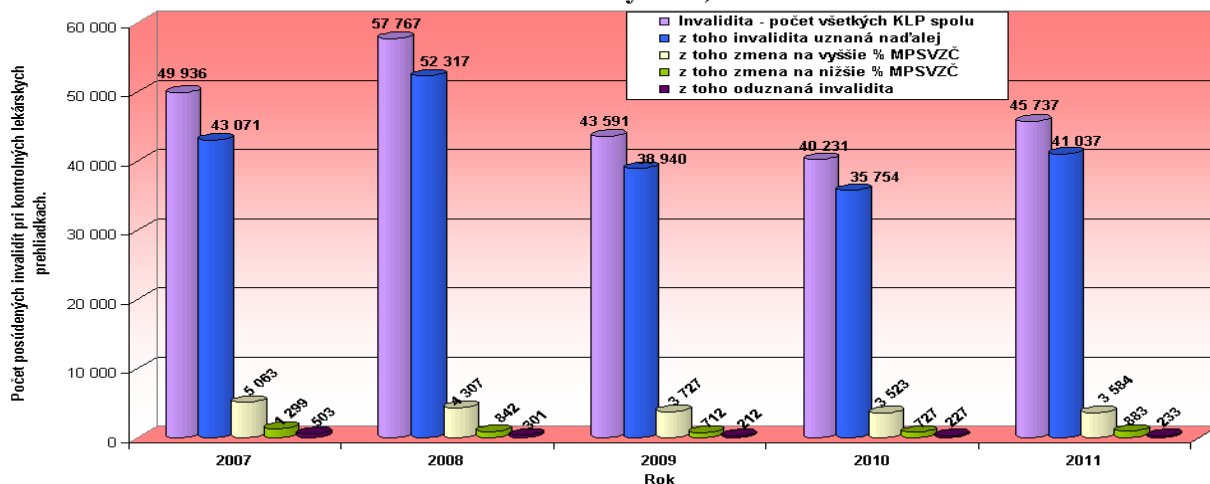
Posudkoví lekári v roku 2011 posúdili spolu 29 229 žiadostí o invalidný dôchodok, pričom z uvedeného počtu uznali 24 377 invalidít (83,4%) a neuznali 4 852 invalidít (16,6%). V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi má počet posudzovaných invalidít stúpajúcu tendenciu. Rok 2010 bol mimoriadne ovplyvnený hospodárskou krízou, zvyšujúcim sa počtom nezamestnaných a novelou zákona o sociálnom poistení, ktorou vznikol nárok na invalidný dôchodok mnohým občanom, ktorí dovtedy nesplnili podmienku doby poistenia.

Invalidita – kontrolné konanie

Spravidla po roku sa kontroluje zdravotný stav všetkým, ktorí boli uznaní invalidnými. V roku 2011 bolo vykonaných 45 737 kontrolných lekárskeho prehliadok (ďalej KLP). Výsledkom KLP môže byť oduzatá invalidita ak sa preukáže, že sa zdravotný stav upravil po liečbe, po operácii alebo rehabilitácii natoľko, že miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť (ďalej MPSVZČ) je menej ako 41%. Invalidita zostáva nezmenená, ak sa nezmenil zdravotný stav a nová KLP sa nariaďuje vzhľadom na vek a zdravotný stav o 3 až 5 rokov, prípadne posudkový lekár konštatuje, že je už nepotrebná. Pri zmene zdravotného stavu sa môže zmeniť aj výška % MPSVZČ na vyššie alebo nižšie, čo ovplyvňuje aj výšku sumy invalidného dôchodku. V roku 2011 boli najčastejšou príčinou zhoršenie zdravotného stavu duševné poruchy, choroby obehovej sústavy a choroby pohybovej sústavy.

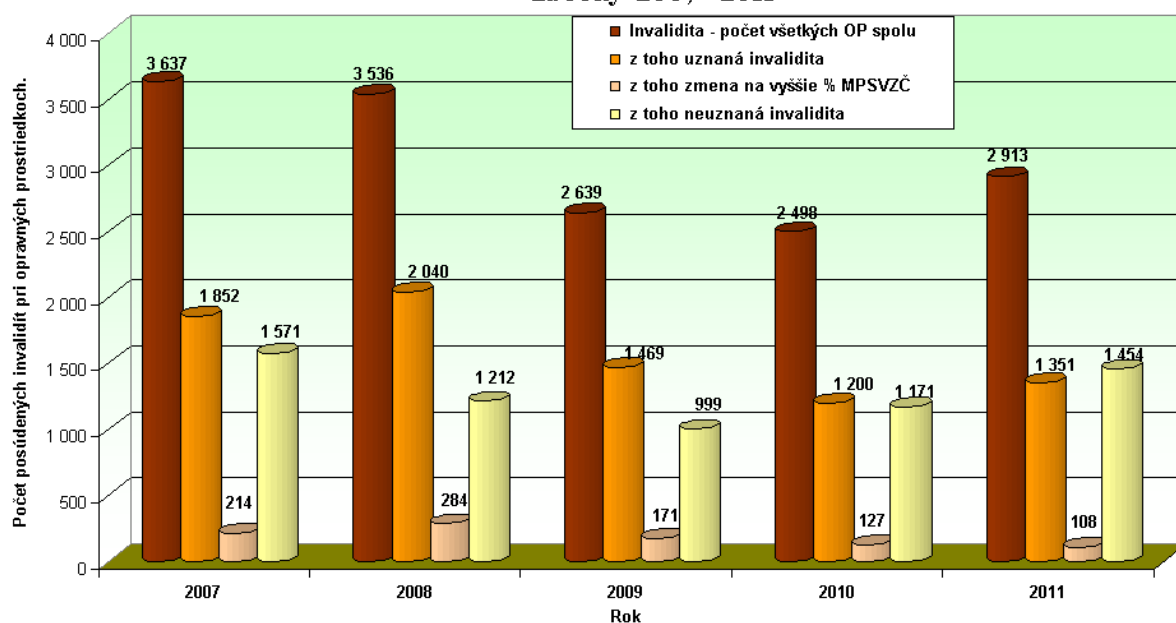
**Vývoj invalidizácie pri kontrolných lekárskych prehliadkach v SR
za roky 2007 - 2011**

Invalidita – konanie o opravnom prostriedku

V prípade, že občan nie je spokojný s rozhodnutím o invalidnom dôchodku, môže do 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia podať opravný prostriedok. Posudkový lekár opakovane posúdi zdravotný stav, pričom berie do úvahy aj nové priložené lekárske nálezy. Posudok je podklad pre rozhodnutie útvaru dôchodkového poistenia. V roku 2011 bolo v súvislosti s konaním o opravnom prostriedku posúdených 2 913 prípadov. Uvedené konanie má s výnimkou roka 2011 klesajúcu tendenciu. Súvisí to s erudovaným a objektívnym prístupom posudkového lekára ku klientovi.

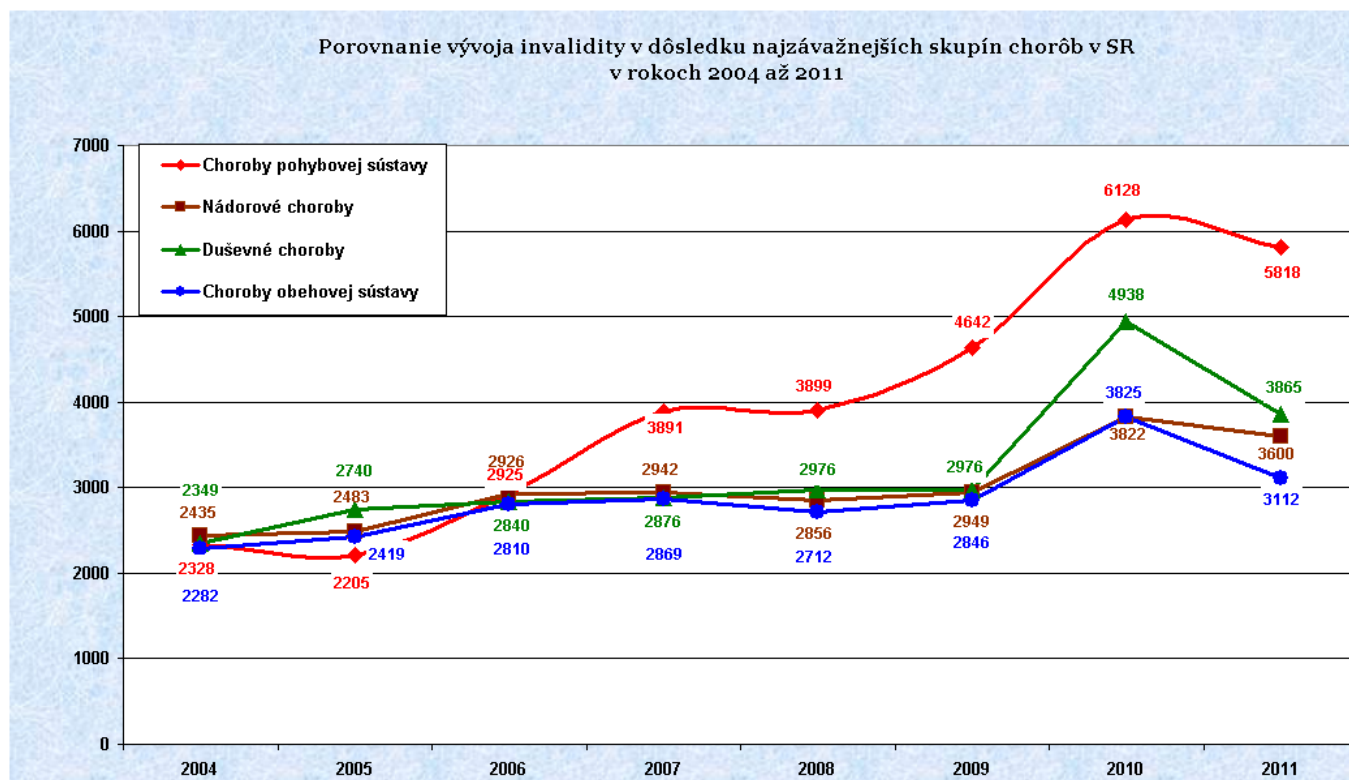
**Vývoj invalidizácie pri opravných prostriedkoch v SR
za roky 2007 - 2011**

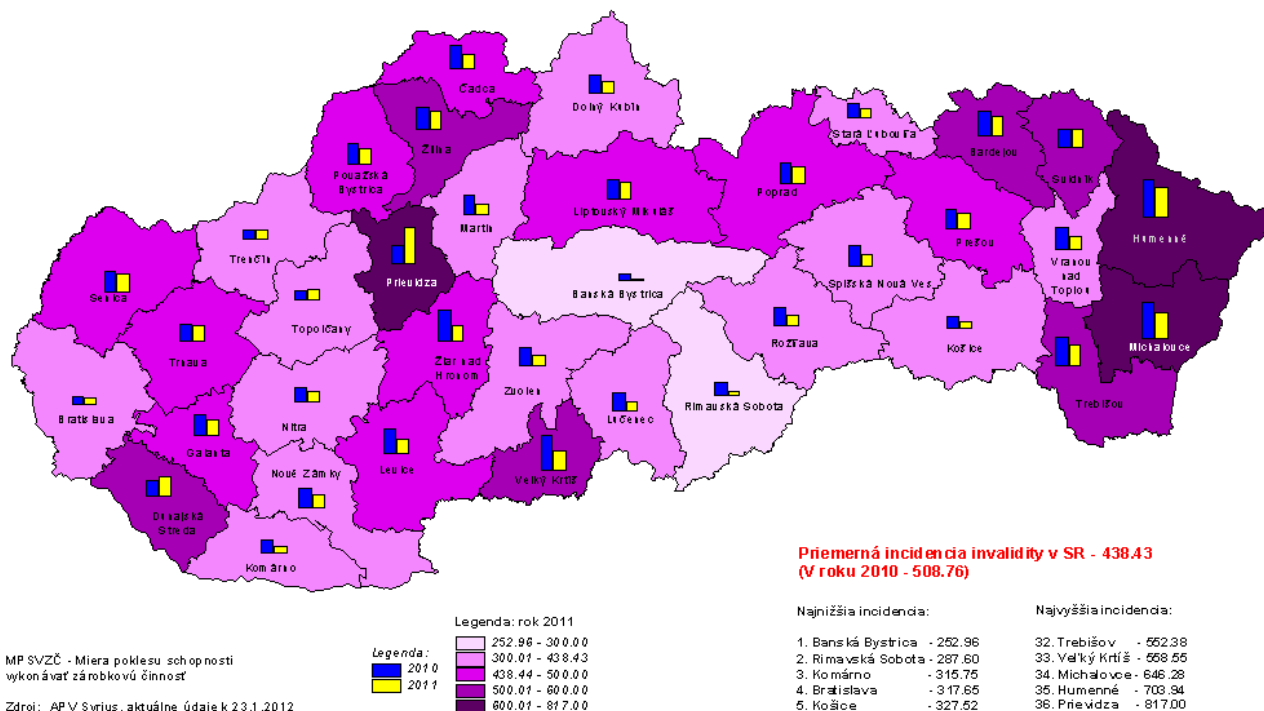
Zdravotné príčiny invalidity

V civilizovanom svete sa v súvislosti so spôsobom života dostávajú do popredia „civilizačné“ ochorenia, ktoré majú za následok zhoršujúcu sa kvalitu života. V produktívnom veku človeka ho môžu obmedziť natoľko, že je schopný pracovať obmedzene alebo nie je schopný pracovať vôbec. Pri dlhodobom štatistickom sledovaní najčastejších príčin invalidity ide spravidla o choroby svalovej a kostrovej sústavy a spojivového tkaniva (choroby pohybovej sústavy), duševné poruchy a poruchy správania, nádorové ochorenia, choroby obehovej sústavy a choroby žliaz s vnútorným vylučovaním a premeny látok. Mužov najviac trápia choroby pohybovej sústavy, choroby obehovej sústavy a duševné poruchy, pričom ženy najviac trápia okrem chorôb pohybovej sústavy, duševné poruchy a nádorové ochorenia.

Jedným z najobjektívnejších ukazovateľov vývoja invalidity je incidencia, ktorá vyjadruje počet novouznaných invalidít na 100 000 obyvateľov. V roku 2011 bola v Slovenskej republike priemerná incidencia invalidity 438. V porovnaní s rokom 2010 klesla o 71 prípadov. Najnižšia incidencia bola v roku 2011 v pobočkách Sociálnej poisťovne: Banská Bystrica, Rimavská Sobota, Komárno, Bratislava a Košice, najvyššia incidencia bola v pobočkách Sociálnej poisťovne: Prievidza, Humenné, Michalovce, Veľký Krtíš, Trebišov.

**Incidenca - počet novozaznaných invalidít s MPSVZČ viac ako 40%
na 100 000 obyvateľov Slovenskej republiky
v pobočkách Sociálnej poisťovne v roku 2011
Porovnanie za roky 2011 - 2010**

**Bc. Lýdia Jamrišková,
Sociálna poisťovňa, ústredie
odbor lekárskej posudkovej činnosti**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Nádory pľúc

Zhubné nádory pľúc (karcinómy) patria medzi najčastejšie sa vyskytujúce rakovinové ochorenia vôbec. V súčasnosti v celosvetovom meradle vzniká 1,35 miliónov nových prípadov ochorenia ročne. Počet úmrtí na rakovinu pľúc je 1,18 milióna ročne, čo je vyše 20 % zo všetkých úmrtí na rakovinu vo svete.

Na Slovensku je každoročne diagnostikovaných viac ako 2000 nových prípadov rakoviny pľúc. Tieto ochorenia sa vyskytujú v prvej trojici najčastejších onkologických ochorení, a patria žiaľ aj medzi tri najčastejšie príčiny úmrtí na onkologické ochorenia. Počet úmrtí nepriaznivo ovplyvňuje aj fakt, že až tri štvrtiny pacientov prichádza k lekárovi neskoro, v štádiu pokročilého ochorenia.

Pľúca sú najdôležitejšou súčasťou dýchacej sústavy. **Dýchanie je pre život človeka nevyhnutné, privádza do tela kyslík a odvádza oxid uhličitý (CO₂) a vodné pary. Hlavnú funkciu dýchania zabezpečuje v ľudskom tele dýchacia sústava.**

Podľa základného členenia delíme dýchaciu sústavu na horné (nos, nosová dutina, nosohltan) a dolné dýchacie cesty (hltan, priedušnica, priedušky, priedušničky, pľúca).

Podľa funkcie tvoria dýchaciu sústavu človeka dve funkčne rozdielne časti:

1. Prívodná časť – jej úlohou je zohriať, zvlhčiť a prečistiť vzduch, ktorý potom vstupuje do

pľúc. Tvoria ju:

- nosová dutina (cavum nasi)
- hrtan (larynx)
- priedušnica (trachea)
- priedušky (bronchi)
- priedušničky (bronchioli)

2. Dýchacia (respiračná) časť, ktorú tvoria:

- pľúca
- pľúcne mechúriky (alveoly)

Ostatnú časť dýchacej sústavy človeka tvorí dvojité tenká blana – popľúcnica (pleura), ktorá obaľuje pľúca.

Názorne a schematicky môžeme vidieť jednotlivé časti pľúc na obrázku č. 1.

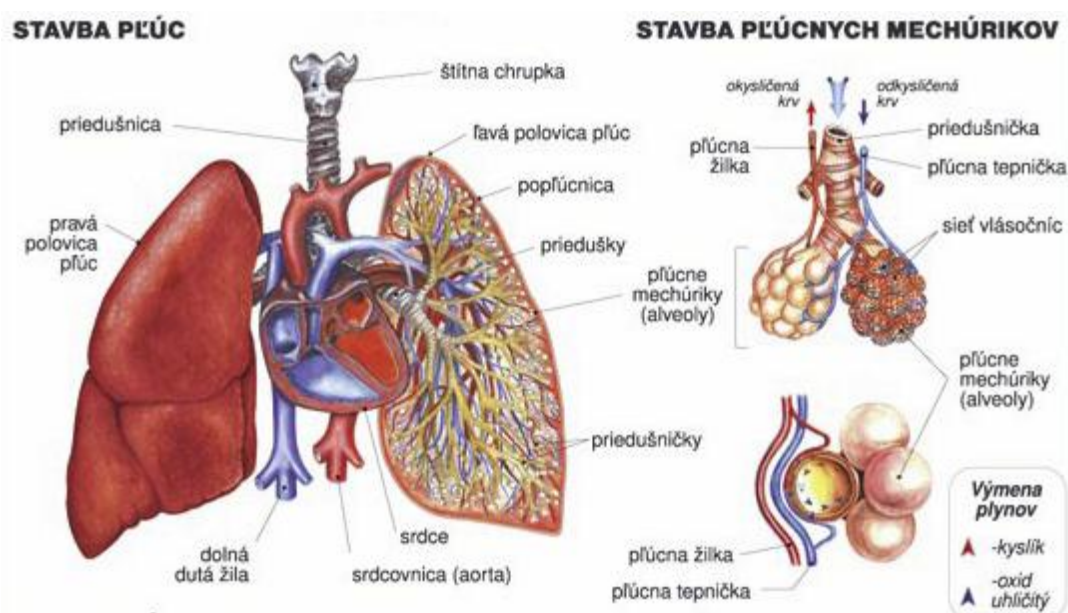
Nádory pľúc

Nádory pľúc môžu vyrastať zo všetkých pľúcnych štruktúr (z priedušiek, z pľúcneho tkaniva, z ciev). V pokročilejšom štádiu sa už zvyčajne nedá zistiť miesto ich pôvodného vzniku. Rozdeľujeme ich na zhubné (malígne) a nezhubné (benígne). Najčastejším zhubným nádorom je rakovina pľúc (histologicky sa nazýva bronchogénny karcinóm).

Rozlišujeme dva základné typy zhubného nádoru (karcinómu) pľúc – malobunkový a nemalobunkový karcinóm. Každý z týchto dvoch druhov sa odlišne biologicky správa, rastie iným spôsobom a lieči sa tiež iným spôsobom.

Nemalobunkový karcinóm sa vyskytuje omnoho častejšie, pomaly sa rozrastá aj šíri. Je najčastejšou rakovinou pľúc, tvorí až 80 % všetkých diagnostikovaných prípadov. **Malobunkový karcinóm** je menej častý, rastie rýchlejšie a taktiež sa častejšie šíri do okolitých orgánov. Ide o agresívnejší typ nádoru, tvorí 15 až 20 % všetkých prípadov.

Obr. č. 1

Ako sa spustí nádorový proces? V každej bunke v tele je zakódované prostredníctvom genetickej informácie, či a ako sa má deliť a migrovať v tele. Narušením genetickej informácie – tzv. *mutáciou* DNA – dochádza k neriadenému deleniu buniek. V každom organizme sa neustále nachádza určité množstvo buniek s narušeným genetickým kódom, avšak obranný imunitný systém dokáže tieto zmenené bunky likvidovať. Problém nastáva práve pri poruche imunitného systému alebo pri veľkom množstve narušených buniek, kedy už organizmus ich likvidáciu nezvláda. Práve vtedy dochádza k neriadenému deleniu – nádorovému bujneniu. Nádorové bunky sa nekontrolovane množia.

Benígne (nezhubné) nádory sa množia tak, že tkanivo (nádor) môže narastať až do obrovských rozmerov, niekedy aj niekoľko kilogramov. Tieto nádory však neprerastajú do okolitých

tkanív a orgánov, pôsobia na nich iba tlakom, nešíria sa ďalej do organizmu. Väčšinou nejde o smrteľné ochorenia (okrem nádorov, ktoré môžu utláčať životne dôležité orgány, napríklad mozog).

Malígne (zhubné) nádory prerastajú do okolitých tkanív a orgánov, šíria sa ďalej do organizmu a spôsobujú vznik druhotných (sekundárnych) nádorových ložísk – *metastáz*. Ak sa včas takéto ochorenie nelieči, je zväčša smrteľné.

Metastázovanie (metastatický proces) je šírenie nádorových buniek z miesta svojho vzniku (primárneho nádoru) do okolitých tkanív alebo orgánov, a to krvnou cestou alebo cez systém lymfatických ciev. Tak sa dostanú do rôznych častí organizmu, uchytiť sa a vytvoria tam sekundárne nádorové ložiská – metastázy.

Symptómy pľúcnych nádorov

Nádory pľúc sa pomerne často zistia náhodne – pri vyšetrení zameranom na iné ochorenia alebo pri preventívnych prehliadkach. Nádory náhodne zachytené vo včasných štádiách ochorenia majú lepšiu nádej na vyliečenie.

Príznaky ochorenia sa vo väčšine prípadov objavujú až v pokročilejších štádiách ochorenia. Najčastejším varovným príznakom je novovzniknutý dlhotrvajúci kašeľ. Spravidla býva suchý, úporný. Tento príznak sa prejavuje až u 80 % pacientov s týmto ochorením.

Ďalšími prejavmi môžu byť opakované zápal pľúc, ktoré nereagujú na liečbu antibiotikami a objavujú sa na tom istom mieste. Vykašliavanie krvi býva prejavom pokročilejšieho ochorenia.

Ďalšie nešpecifické príznaky nádorov pľúc môžu byť napr. bolesť v hrudníku – často viazaná na nádych alebo kašeľ, u fajčiarov je varovným príznakom zmena charakteru ich fajčiarskeho kašľa. Prerastenie nádoru môže signalizovať aj zachrípnutie, dýchavičnosť, „syndróm hornej dutej žily“ (zväčšenie krčných žíl a neskôr opuch tváre a krku tlakom nádoru).

Príznaky ako sú únava, nechutenstvo a úbytok na váhe sú veľmi nešpecifické a pridružujú sa v pokročilejších štádiách ochorenia.

Liečba pľúcnych nádorov

Liečba pľúcnych nádorov závisí od ich histologických vlastností. Benígne (nezhubné) nádory sa vyliečia chirurgicky, odstránením nádoru.

Rakovina pľúc sa lieči všetkými dostupnými spôsobmi: chirurgicky, chemoterapiou aj rádioterapiou (ožarovaním). Závisí nielen od histologického typu, ale aj veľkosti (rozsahu), štádia ochorenia a prítomnosti či neprítomnosti metastáz ochorenia.

Lekárska posudková činnosť

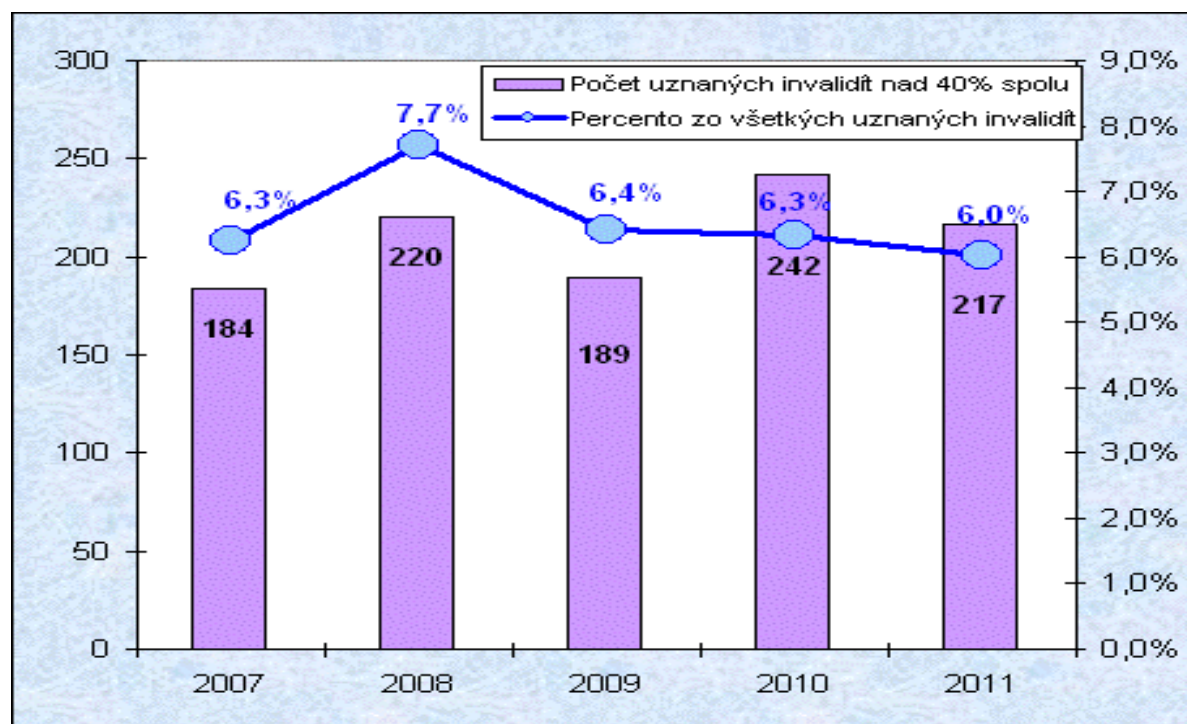
Nádory pľúc sú závažné ochorenia a preto počas ich liečby je potrebná dočasná pracovná neschopnosť. V prípade, že ide o pokročilejšie štádiá ochorenia, alebo je liečba zdĺhavá, je nezriedka potrebná aj invalidizácia pacienta.

Posudzovanie dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu na účely invalidity nádorov pľúc sa riadi Prílohou č. 4 k zákonu č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Nádory pľúc sú zaradené do Kapitoly VIII – Choroby dýchacej sústavy, Položku 5. Nádory dýchacích ciest, pľúc a medzipľúcia (mediastína). Miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť (ďalej len MPSVZČ) sa riadi podľa rozsahu a štádia ochorenia:

- a) po úplnom odstránení nádoru (ľubovoľnou liečbou), bez obmedzenia pľúcnych funkcií, kde je MPSVZČ v rozmedzí 10 % až 15 %, invaliditu teda nepodmieňuje;
- b) po úplnom odstránení nádoru, s obmedzením pľúcnych funkcií ľahkého stupňa je MPSVZČ od 20 % do 30 %, toto zaradenie tiež neumožňuje uznanie invalidity;
- c) po úplnom odstránení nádoru, s obmedzením pľúcnych funkcií stredne ťažkého stupňa s MPSVZČ 35 % až 50 %, ktorá už umožňuje uznanie invalidity;
- d) po úplnom odstránení nádoru, obmedzením pľúcnych funkcií ťažkého stupňa, kde je MPSVZČ určená hodnotou 55 % až 80 % a podmieňuje uznanie invalidity;
- e) počas onkologickej liečby je MPSVZČ určená od 70 % do 80 %;
- f) nevyliečiteľná choroba s MPSVZČ 90 %.

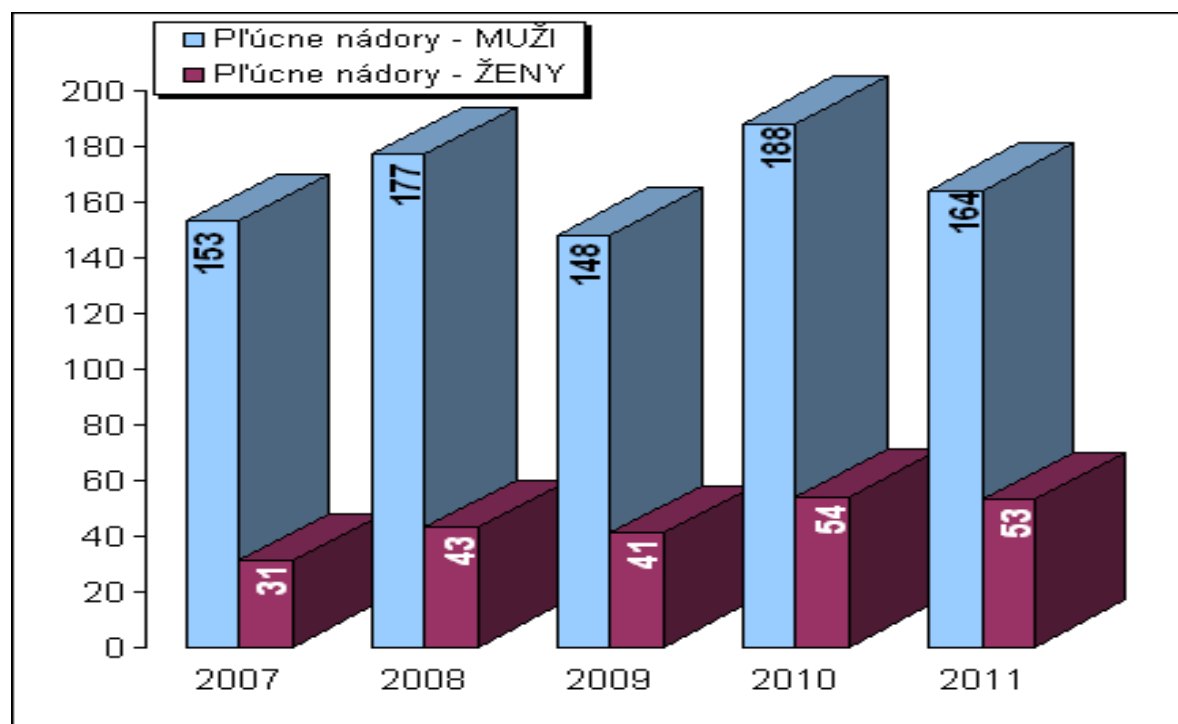
Na grafe č. 1 je znázornený celkový počet uznaných invalidít s MPSVZČ nad 40 % pre pľúcne nádory v rokoch 2007 až 2011 (fialové stĺpce) a tiež percento týchto invalidít z celkového počtu uznaných invalidít na nádorové ochorenia (modrá krivka).

Graf č. 1

Zdroj: APV SYRIUS

Graf č. 2

Graf č. 2 znázorňuje celkové počty uznaných invalidít pre nádory pľúc podľa pohlavia v jednotlivých rokoch. Je zjavné, že u mužov je toto ochorenie viac ako dvojnásobne častejšie príčinou invalidizácie.

Prevenencia

Čo môžeme urobiť, aby sme neochoreli na rakovinu pľúc? Prevencia onkologických ochorení je často zložitá, pretože nepoznáme všetky príčiny, ktoré vedú k vzniku ochorenia. V prípade rakoviny pľúc je však najdôležitejší rizikový faktor známy, preto je možné tomuto typu onkologického ochorenia aspoň čiastočne predchádzať:

- **nefajčiť alebo prestať fajčiť** – cigaretový dym je najdôležitejším faktorom, ktorý môže vyvolať rakovinu pľúc. Prestať fajčiť nie je nikdy neskoro, aj vo vyššom veku sa riziko rakoviny významne zníži.
- **vyhýbať sa cigaretovému dymu** – aj u nefajčiarov vdychovanie dymu zvyšuje riziko rakoviny pľúc
- vyhýbať sa častým stresom, naučiť sa odpočívať a relaxovať
- dbať na vyváženú stravu, jesť veľa ovocia, zeleniny, strukovín a celozrnných výrobkov, obmedziť príjem živočíšnych tukov, solí a cukrov, znížiť spotrebu červeného mäsa a údenín
- nekonzumovať potraviny napadnuté plesňou alebo inak podozrivé
- pri varení dávať prednosť vareniu a duseniu pred pečením, smažením a grilovaním
- vyhýbať sa škodlivým chemikáliám v ovzduší a na pracovisku – nebezpečné sú hlavne výfukové plyny, azbest, radón, chróm, nikel, vinylchlorid
- alkohol piť iba výnimočne, resp. výrazne znížiť spotrebu alkoholu
- dbať na pravidelnú fyzickú aktivitu – najmenej 20 – 30 minút denne, vhodné sú najmä aeróbne cvičenia – chôdza, beh, plávanie, bicyklovanie
- udržiavať si primeranú hmotnosť (podľa BMI)

MUDr. Viera Satinská,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor lekárskej posudkovej činnosti

Bc. Lýdia Jamrišková,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor lekárskej posudkovej činnosti

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

PORADŇA

Prerušené povinné nemocenské a dôchodkové poistenie SZČO

Kedy sa samostatne zárobkovo činnnej osobe prerušuje povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie a aké sú právne účinky tohto prerušenia?

Zákon o sociálnom poistení taxatívne vymedzuje obdobia, kedy sa povinne poistenej samostatne zárobkovo činnnej osobe (SZČO) prerušuje jej povinné nemocenské poistenie (NP) a povinné dôchodkové poistenie (DP).

Vznik prerušenia povinného NP a povinného DP sa posudzuje rovnako ako zánik povinného NP a povinného DP a skončenie prerušenia týchto poistení sa posudzuje rovnako ako vznik týchto poistení. V období prerušenia poistenia nie je SZČO ani nemocensky a ani dôchodkovo poistená. Nie je povinná platiť poistné na NP, poistné na DP a poistné do rezervného fondu solidarity.

SZČO je povinná oznámiť príslušnej pobočke prerušenie povinného NP a povinného DP z dôvodu pozastavenia prevádzkovania živnosti, pozastavenia výkonu činnosti alebo pozastavenia činnosti a z dôvodu výkonu väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody do 30 dní od prerušenia a prerušenie povinného NP a povinného DP z dôvodu potreby osobného a celodenného ošetrovania od 11. dňa ošetrovania, z dôvodu nároku na rodičovský príspevok a z dôvodu trvania dočasnej pracovnej neschopnosti po uplynutí 52 týždňov do ôsmich dní od prerušenia. Povinnosti plní SZČO na tlačive Registračný list FO, ktorý je k dispozícii na internetovej stránke Sociálnej poisťovne www.socpoist.sk v časti Formuláre, ale aj v pobočkách Sociálnej poisťovne.

**Ing. Eva Hamranová,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
oddelenie metodiky výberu poistného**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Prelínanie povinného a dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti

U svojho českého zamestnávateľa som pracoval od januára 2005 do konca roku 2010. Od januára 2004 som bol prihlásený na dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti v Slovenskej republike. Toto dobrovoľné poistenie som si platil riadne a včas až do februára 2012, kedy som sa odhlásil. Následne som sa vo februári 2012 evidoval na úrade práce ako uchádzač o zamestnanie. Po požiadaní o dávku v nezamestnanosti došlo k stornovaniu môjho dobrovoľného poistenia. Doba z dobrovoľného poistenia mi nebola zohľadnená pri posúdení nároku na dávku v nezamestnanosti a dávka mi tak nebola priznaná. Nerozumiem prečo.

Na splnenie podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti je potrebné dosiahnuť dobu poistenia v nezamestnanosti v trvaní najmenej dva roky, čo je 730 kalendárnych dní. Túto dobu poistenia v nezamestnanosti je potrebné dosiahnuť v období troch rokov predchádzajúcich dňu zaradenia žiadateľa o dávku do evidencie uchádzačov o zamestnanie.

Pokiaľ teda došlo k zaradeniu do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňom 1. februára 2012, posudzovaným obdobím, v ktorom sa zisťuje dosiahnutie potrebnej doby poistenia v nezamestnanosti, je obdobie od 1. februára 2009 do 31. januára 2012. Pri výkone práce v rámci Európskej únie vzniká zväčša fyzickým osobám aj povinné poistenie v týchto krajinách.

V predmetnom prípade by do posudzovaného obdobia určeného od 1. februára 2009 do 31. januára 2012 spadala doba poistenia dosiahnutá podľa českých predpisov v období od 1. februára 2009 do 31. decembra 2010, čo je spolu 699 dní.

Do posudzovaného obdobia pôvodne spadalo aj obdobie dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti, ktoré vzniklo v januári 2004.

Dobrovoľne poistenej osobe v nezamestnanosti vzniká poistenie v nezamestnanosti odo dňa prihlásenia sa na tieto poistenia, najskôr odo dňa podania prihlášky, a zaniká dňom odhlásenia sa z týchto poistení, najskôr odo dňa podania odhlášky. Ak však na základe právnych predpisov členského štátu Európskej únie fyzická osoba podlieha povinnému poisteniu v nezamestnanosti v tomto štáte, táto osoba nemôže podliehať systému dobrovoľného poistenia alebo systému voliteľného nepretržitého poistenia v inom členskom štáte, t. j. nemôže byť dobrovoľne poistená v nezamestnanosti v systéme sociálneho poistenia Slovenskej republiky. Uvedené vyplýva z koordinačných nariadení, ktoré majú prednosť pred slovenskou legislatívou.

V prípade, ak dochádza k nekorektnému súbehu dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti s povinným poistením v inom členskom štáte Európskej únie, toto povinné poistenie má prednosť pred dobrovoľným poistením. Následkom je, že akonáhle sa pobočka Sociálnej poisťovne dozvie o tomto súbehu, napr. pri predložení zahraničného formulára v konaní o nároku na dávku v nezamestnanosti, iniciuje konanie následkom ktorého dochádza k zrušeniu dobrovoľného poistenia a to spätne tak, aby zaniklo pred vznikom povinného poistenia v zahraničí. Dôjde tak k zosúladieniu skutkového stavu s koordinačnými predpismi. Ak chce byť takáto osoba opäť dobrovoľne poistená, musí si opätovne podať prihlášku na dobrovoľné poistenie. Dobrovoľne poistenej osobe v nezamestnanosti vznikne takto poistenie v nezamestnanosti až odo dňa opätovného prihlásenia, pričom toto prihlásenie nie je možné vykonať spätne.

Dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti v predmetnom prípade teda zaniklo spätne k 1. januáru 2005. Do posudzovaného obdobia v konaní o nároku na dávku v nezamestnanosti tak obdobie dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti žiadateľa nespadá a nárok na dávku v nezamestnanosti pre nedosiahnutie dostatočnej doby poistenia v nezamestnanosti, nevzniká.

JUDr. Zuzana Kamenistá,

**oddelenie opravných prostriedkov
poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Pracovný úraz

Možno považovať úraz, ktorý sa stal v čase odchodu zamestnanca na obed pred dverami do jedálne nachádzajúcej sa v budove zamestnávateľa, za pracovný úraz ?

Pracovný úraz definuje zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) v § 8 ods. 1 ako poškodenie zdravia alebo smrť fyzickej osoby spôsobené nezávisle od jej vôle krátkodobým, náhlým a násilným pôsobením vonkajších vplyvov, ktoré

a) zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16 zákona utrpel pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh alebo služobných úloh, pre plnenie pracovných úloh alebo služobných úloh a pri odvracaní škody hroziacej zamestnávateľovi,

b) fyzická osoba uvedená v § 17 ods. 2 zákona utrpela pri činnostiach uvedených v tomto ustanovení alebo v priamej súvislosti s týmito činnosťami.

Podľa § 8 ods. 5 písm. a) zákona v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh zamestnanca je úkon potrebný na výkon práce a úkon počas práce zvyčajný alebo potrebný pred začiatkom práce alebo po jej skončení; tieto úkony nie sú cesta do zamestnania a späť, **stravovanie**, ošetrovanie alebo vyšetrenie v zdravotníckom zariadení **ani cesta na ne a späť**. Nadväzne na to, úrazovú udalosť, ku ktorej došlo v čase odchodu zamestnanca na obed pred dverami do jedálne nachádzajúcej sa v budove zamestnávateľa, nemožno považovať za pracovný úraz, pretože nespĺňa podmienky pre jej kvalifikovanie ako pracovného úrazu v zmysle uvedených ustanovení zákona.

**Ing. Viera Kokavecová,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor úrazového poistenie**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)

Pripravujeme 44. Dní posudkového lekárstva vo Vyhniach

Slovenská lekárska spoločnosť – Slovenská spoločnosť posudkového lekárstva ako usporiadateľ a Sociálna poisťovňa, ústredie, Bratislava ako spoluorganizátor, pripravujú 44. Dni posudkového lekárstva vo Vyhniach v dňoch 3. – 5. septembra 2012. Na tomto odbornom podujatí sa ako hlavný organizátor podieľa oddelenie lekárskej posudkovej činnosti Sociálnej poisťovne, pobočka Žiar nad Hronom, pod vedením MUDr. Ondreja Ulického, vedúceho oddelenia lekárskej posudkovej činnosti, za aktívnej pomoci riaditeľky pobočky, JUDr. Nadeždy Ševcovej.

Podujatia sa zúčastnia posudkoví lekári sociálneho poistenia Sociálnej poisťovne, posudkoví lekári úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, silových rezortov – Ministerstva obrany SR, Ministerstva vnútra SR, Zboru väzenskej a justičnej stráže, lekári

Inštitútu pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím na Mokrohájskej ceste v Bratislave a Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou v Bratislave. Účasť prisľúbili aj posudkoví lekári Ministerstva práce a sociálnych vecí Českej republiky a Českej správy sociálneho zabezpečenia.

Odborný program bude zameraný predovšetkým na ochorenia kardiovaskulárne, gastroenterologické, psychiatrické a na skúsenosti z jednodňovej chirurgie. Prednášať budú odborní lekári Fakultnej nemocnice s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici, Psychiatrickej nemocnice prof. Matulaya v Kremnici, Všeobecnej nemocnice v Žiari nad Hronom a lekári súkromných odborných ambulancií v Žiari nad Hronom. Jeden blok prednášok bude už tradične venovaný našim hosťom z Českej republiky a jeden blok najlepším atestačným prácam posudkových lekárov, ktorí úspešne absolvovali špecializačnú skúšku z posudkového lekárstva v apríli tohto roka.

Účasť na odbornom podujatí bude hodnotená kreditným systémom podľa Vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 366/2005 Z. z. o kritériách a spôsobe hodnotenia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov a podľa Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 296/2010 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností.

Veríme, že tak ako každý rok, prejavia záujem o toto podujatie aj lekári z iných medicínskych odborov, ktorých týmto srdečne pozývame.

**MUDr. Jana Kelemenová,
Sociálnej poisťovne, ústredie,
odbor lekárskej posudkovej činnosti**

[\[na začiatok dokumentu \]](#)